

Miiariina Aho ja Mirja Lähdemäki

TUOTEKEHITYSPROJEKTI: VARHAINEN VUOROVAIKUTUS,
SEN MERKITYS JA KEINOT - OPAS PIENTEN LASTEN
VANHEMMILLE

Hoitotyön koulutusohjelma
Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto
2012

TUOTEKEHITYSPROJEKTI: VARHAINEN VUOROVAIKUTUS, SEN
MERKITYS JA KEINOT – OPAS PIENTEN LASTEN VANHEMMILLE

Aho, Miiariina ja Lähdemäki, Mirja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Marraskuu 2012
Ohjaaja: Taavela, Raija
Sivumäärä: 41
Liitteitä: 4

Asiasanat: varhainen vuorovaikutus, sensitiivisyys, kiintymyssuhde, vanhemmuus, tukeminen

---

Tutkimusten mukaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitys on vauvalle elintärkeää. Useat viime vuosina saadut tutkimustulokset osoittavat, että vauvan ja häntä hoivaavien aikuisten välinen vuorovaikutus ja heidän väliset kiintymyssuhteensa ovat yhteydessä vauvan aivojen kehitykseen. Runsaat myönteiset varhaiset vuorovaikutuskokemukset tuottavat monipuolisesti kehittyneet ja terveet aivot. Ongelmat, puutteet ja laiminlyönti varhaisessa vuorovaikutuksessa, hoivassa sekä varhaisissa kiintymyssuhteissa puolestaan vaikuttavat epäsuotuisasti aivojen kehitykseen ja ovat yhteydessä lapsen myöhempään sosiaalisiin ja tunne-elämän ongelmiin.

Lapsen kehityksen turvaamisen kannalta keskeistä on lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen vaaliminen, tukeminen ja hoitaminen. On helpompaa, edullisempaa ja inhimillisempää ennaltaehkäistä vaikeuksia kuin hoitaa lasten tai aikuisten jo olemassa olevia psyykkisiä häiriöitä. Ongelmien ehkäisyyn ja mahdollisimman varhaisten hoidollisten interventioiden avulla voidaan turvata lapsen psyykkistä selviämistä.

Opinnäytetyö toteutettiin tuotekehitysprojektina ja sen tarkoituksena oli suunnitella ja tuottaa varhaista vuorovaikutusta tukeva opas pienten lasten vanhemmille. Opinnäytetyön tavoitteena oli oppaan kautta lisätä vanhempien tietoisuutta varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä sekä auttaa lisäämään ja kehittämään hyvää vuorovaikutusta vanhemman ja vauvan välille. Palvelukeskus Soteekki jakaa tätä opasta pienten lasten vanhemmille.

Projektin teoreettiset lähtökohdat koottiin laajasta ajankohtaisesta ja tutkimustietoon perustuvasta kirjallisuudesta. Teoreettisessa osuudessa käsiteltiin varhaista vuorovaikutusta ja sen merkitystä aivojen kehitykselle, kiintymyssuhdeteoriaa ja kiintymyssuhdetyyppejä sekä varhaisen vuorovaikutuksen keinoja. Teorian pohjalta laadittiin projektin tuotos eli opas vanhemmille. Opas sisältää tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta, sen merkityksestä ja erilaisista varhaisen vuorovaikutuksen keinoista.

DEVELOPMENT PROJECT: EARLY INTERACTION, THE IMPORTANCE AND METHODS - A MANUAL FOR PARENTS WITH SMALL CHILDREN

Aho, Miiariina and Lähdemäki, Mirja
Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing
November 2012
Supervisor: Taavela, Raija
Number of pages: 41
Appendices: 4

Keywords: early interaction, sensitivity, attachment, parenthood, supporting

---

According to research, the significance of early interaction is vital for the baby. In recent years, several research results have shown that the interaction and attachment between the baby and the adults who nurture her are connected to the baby's brain development. Abundant positive early interaction experiences produce versatile developed and healthy brain. Problems, deficiencies and neglect in early interaction, nurture, and early attachment affect adversely to the development of the brain and are associated with the child's later social and emotional problems.

The essential in ensuring child's development, is the cherishing, supporting and taking care of the interaction relationship between the child and the parent. It is easier, cheaper and more humane to prevent difficulties than to treat children's or adults' already existing psychiatric disorders. The child's psychological survival can be secured by preventing problems and as early as possible therapeutic interventions.

The thesis was accomplished as a development project and its purpose was to design and produce a manual that would support early interaction for parents with small children. The aim of the thesis was to raise the parents' awareness of early interaction and its significance, as well as to help to increase and develop good interaction between a parent and a baby. The service center Soteekki will be sharing this manual for parents with small children.

The theoretical premises of the project were collected from extensive, current and research data-based literature. The theoretical part of the thesis consists of early interaction and its role in brain development, attachment theory and types of attachment, as well as early interaction methods. On the basis of the theory was composed the production of the project: the manual for parents. The manual contains information about the early interaction, its significance and different methods of early interaction.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITE	8
3	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS.....	8
3.1	Vuorovaikutus.....	9
3.2	Sensitiivisyys	9
3.3	Vauvan vuorovaikutustaidot ja niiden kehittyminen	10
4	VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS AIVOJEN KEHITTYMISELLE.....	11
4.1	Aivojen toiminnallinen kehitys.....	12
4.2	Sosiaalisten aivojen sekä tunteiden kehitys	12
4.3	Puutteellinen tai negatiivinen vuorovaikutus ja aivojen kehitys	13
5	KIINTYMYSSUHDE	15
5.1	Vauvan kiintymyssuhdetyypit	16
5.1.1	Turvallinen kiintymyssuhde.....	17
5.1.2	Turvaton välttelevä kiintymyssuhde	17
5.1.3	Turvaton ristiriitainen kiintymyssuhde	18
5.1.4	Jäsentymätön kiintymyssuhde.....	18
5.2	Kiintymyksen laadun merkitys lapsen kehitykselle.....	19
5.3	Vanhemman kiintymys vauvaansa	20
6	VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN	21
6.1	Riittävän hyvä vanhemmuus.....	21
6.2	Vanhemmuuden ja vanhempi-lapsi-suhteen tukeminen	21
6.3	Hyvä ohjaus	22
7	VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN KEINOJA	23
7.1	Arjen vuorovaikutustilanteet.....	23
7.2	Vauvan ruokailu.....	24
7.2.1	Imetys	24
7.2.2	Pulloruokinta	25
7.3	Kosketus	25
7.4	Vuorovaikutustanssi.....	26
7.4.1	Liikkeitä vuorovaikutustanssiin	27
7.5	Vauvahieronta.....	28
7.5.1	Liikkeitä vauvahierontaan	29
7.6	Kenguruhoito	30
8	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	30

9	PROJEKTIN TOTEUTUS	32
9.1	Tuotekehitysprojekti	32
9.2	Projektin kulku.....	33
9.3	Projektin tuotos	35
9.3.1	Oppaan tarkastaminen ja laadunvarmistus	36
9.4	Projektin resurssit	36
10	PROJEKTIN ARVIOINTI JA POHDINTA	37
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	
	LIITE 1 Sopimus opinnäytetyön tekemisestä	
	LIITE 2 Opas: Varhainen vuorovaikutus, sen merkitys ja keinot – Avuksi hyvään vuorovaikutukseen vauvan kanssa	
	LIITE 3 Aikaisempia tutkimuksia	
	LIITE 4 Tiedote Soteekkiin	

1 JOHDANTO

Varhainen vuorovaikutus on vastavuoroista vuorovaikutusta lasta hoitavan aikuisen ja vauvan välillä. Varhainen vuorovaikutus toteutuu lasta hoitavan aikuisen ja vauvan välillä lähinnä normaaleissa arjen hoiva- ja vuorovaikutustilanteissa ja se koostuu normaaleista asioista, kuten ilmeistä ja eleistä, juttelusta, kosketuksesta ja yhdessä vietetyistä hetkistä. Vuorovaikutusta vauvan kanssa voi edistää tai lisätä myös esimerkiksi vuorovaikutustanssin, vauvahieronnan tai kenguruhoidon keinoin. Tärkeintä kuitenkin on rakkaus, huolenpito, hoiva ja yhdessäolo.

Vauvan varhaisista kiintymyssuhteista ja varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä on saatu viime vuosien aikana paljon tutkimustuloksia. Tulokset osoittavat, että vauvan ja häntä hoivaavien aikuisten välinen vuorovaikutus ja heidän väliset kiintymyssuhteensa ovat yhteydessä vauvan aivojen kehitykseen. (Jouhki & Markkanen 2007, 7-8.) Tutkimusten mukaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitys on vauvalle elintärkeää (Jouhki & Markkanen 2007, 24; Salo & Tuomi n.d., 7). Vauvan aivot kehittyvät, rakentuvat ja kasvavat vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Vuorovaikutuksen laatu onkin ensiarvoisen merkityksellistä tässä kehityksessä ja se luo pohjan koko myöhemmälle kehitykselle. Hyvä varhainen vuorovaikutus ja turvallinen kiintymyssuhde mahdollistavat aivojen normaalin ja terveen kehityksen ja kasvun. (Jouhki & Markkanen 2007, 24-25, 7-8; Hermanson 2008.) Ongelmat, puutteet ja laiminlyönti varhaisessa vuorovaikutuksessa, hoivassa sekä varhaisissa kiintymyssuhteissa vaikuttavat epäsuotuisasti aivojen kehitykseen ja ovat yhteydessä lapsen myöhempään sosiaalisiin ja tunne-elämän ongelmiin. (Jouhki & Markkanen 2007, 8). Tutkimusten avulla on todettu, että varhaiset negatiiviset kokemukset saattavat muuttaa aivojen rakennetta ja toimintaa (Hermanson 2008). Lukuisat tutkimustulokset todistavat kiintymyspsykologian merkityksestä sekä varhaisten tunnekokemusten pysyvistä vaikutuksista (Gerhardt 2008, 6). John Bowlbyn mukaan hyvin toteutunut vanhemmuus on avain seuraavan sukupolven mielenterveyteen (Schulman 2003, 122).

Lasten psyykinen pahoinvointi on maassamme kasvava kansanterveydellinen ongelma (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 7). Vanhemman masentuneisuuden

vaikutuksia vauvaan on tutkittu paljon. Vauvoilla, joiden äidit ovat kärsineet masennuksesta vauvan ensimmäisenä elinvuotena yli kuusi kuukautta, on todettu lukuisia käyttäytymisen sekä fysiologisen ja biokemiallisen säätelyn häiriöitä. Lisäksi lasten kognitiivinen kehitys on useissa tutkimuksissa todettu tavallista heikommaksi. Samanlaisia oireita on esiintynyt myös skitsofreniaa sairastavien, päihdeongelmaisten sekä monista psykososiaalisista ongelmista kärsivien äitien vauvoilla. (Puura 2001, 1117.) On helpompaa, edullisempaa ja inhimillisempää ennaltaehkäistä vaikeuksia kuin hoitaa lasten tai aikuisten jo olemassa olevia psyykkisiä häiriöitä. Lapsiperheissä tarvitaan tietoa varhaiskehityksestä. (Gerhardt 2008, 6.) Useat tutkimukset osoittavat, että jos lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tuetaan jo heti ensimmäisen elinvuoden aikana, on todennäköisempää, että lapsen ja vanhemman suhteesta tulee sellainen, jossa lapsi kokee olevansa turvassa ja hoidettu (Vilén ym. 2006, 86-87).

On tärkeää huomioida, että lapsen kehityksen turvaamisen kannalta keskeistä on lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen vaaliminen, tukeminen ja hoitaminen. Ongelmien ehkäisyyn ja mahdollisimman varhaisten hoidollisten interventioiden avulla voidaan turvata lapsen psyykkistä selviämistä. (Mäntymaa & Tamminen 1999, 2452-2453.) Vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on erittäin perusteltua.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin tuotekehitysprojektina ja se noudattaa sille tunnusomaisia piirteitä. Opinnäytetyön aiheenvalinta toteutettiin yhteistyössä Palvelukeskus Soteekin kanssa syksyllä 2011. Palvelukeskus Soteekki toimii Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysala Porin toimipisteessä. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat eri koulutusohjelmista suorittavat yhden harjoittelunsa Palvelukeskus Soteekissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa pienten lasten vanhemmille suunnattu opas varhaisesta vuorovaikutuksesta. Oppaaseen koottiin tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta, sen merkityksestä ja keinoista. Opiskelijat voivat tulevaisuudessa hyödyntää opasta Soteekin toiminnassa ja jakaa sitä lasten vanhemmille kotiin viemiseksi esimerkiksi perhekerhossa. Oppaasta vanhemmat saavat vinkkejä ja tukea vuorovaikutukseen vauvansa kanssa. Tätä opasta myös Soteekin opiskelijat voivat käyttää apuna vanhempien ohjauksessa.

2 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITE

Projektin tarkoitus oli suunnitella ja tuottaa varhaista vuorovaikutusta tukeva opas vanhemmille. Opas sisältää tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta, sen merkityksestä ja erilaisista varhaisen vuorovaikutuksen keinoista. Tarkoituksena oli sisältää oppaaseen selkeää ja helposti ymmärrettävää tietoa ja vinkkejä, jotka auttavat kehittämään hyvää vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välille.

Opinnäytetyön tavoitteena on työssä tuotetun oppaan kautta viedä tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä käytäntöön vanhemmille. Tavoitteena on antaa vanhemmille tietoa ja vinkkejä varhaisesta vuorovaikutuksesta, sen keinoista sekä siitä, miten he voivat lisätä tai kehittää varhaista vuorovaikutusta vauvansa kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa opas, joka tulevaisuudessa auttaa myös opiskelijoita tukemaan vanhempia varhaisessa vuorovaikutuksessa. Soteekin opiskelijat voivat käyttää vanhemmille tuotettua opasta ja sen sisältämää tietoa työskennellessään vanhempien ja lasten kanssa. Projektin tavoitteena ei ollut tuottaa varsinaisesti uutta tietoa vaan muodostaa opas jo olemassa olevasta tiedosta.

3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Varhainen vuorovaikutus alkaa jo raskauden aikana, kun sikiövauva on ensimmäisessä kodissaan, kohdussa. Tällöin äiti ja sikiövauva ovat jatkuvassa ruumiillisessa kosketuksessa toisiinsa. Myös isä voi raskausaikana olla ruumiillisessa vastavuoroisuudessa sikiövauvansa kanssa koskettelemalla äidin vatsanpeitteiden läpi vauvan liikkeitä. (Siltala 2003, 19.) Lisäksi äidin ja isän mielikuvat sikiövauvasta, omasta vanhemmuudestaan, omista vanhemmistaan sekä omista varhaisista vuorovaikutuskokemuksistaan rakentavat vuorovaikutusta (Siltala 2003, 19; Pajulo 2004, 2547).

Ensimmäiset viikot vauvan syntymän jälkeen ovat uuteen vauvaan tutustumista ja hänen ihailuaan. Vauva tarvitsee ja kaipaa paljon hellyyttä ja huomiota, muun

muassa syliä, katse- ja ihokontaktia sekä hellää tuudittelua. (Jouhki & Markkanen 2007, 79.) Varhainen vuorovaikutus on vauvalle ja vauvan aivojen kehitykselle elintärkeää (Jouhki & Markkanen 2007, 24; Hermanson 2008). Varhaisten ihmissuhteiden tehtävänä on luoda ja mahdollistaa vauvalle ympäristö, jossa oman sekä toisten mielen ymmärtäminen voi kehittyä (Pajulo 2004, 2544).

3.1 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus on kahden ihmisen välillä tapahtuvaa kommunikointia, joka vaatii aikaa. Se edellyttää molemmilta osapuolilta jatkuvaa reagointia koko ajan eteneviin ja vaihteleviin tapahtumiin. Molempien vuorovaikutuksessa olevien osapuolien tulee osata käyttää samoja merkinantojärjestelmiä, kuten katsetta, pään asentoja ja liikkeitä, kasvon ilmeitä sekä ääntelyä. Osapuolet viestittävät ja vastaanottavat näitä merkkejä samanaikaisesti useiden eri aistialueiden välityksellä. Aluksi vuorovaikutusta ohjaavat säännöt ovat sisäsyntyisiä, mutta ajan myötä niistä tulee opittuja, kun niitä toistetaan. Jokaiselle vuorovaikutussuhteelle kehittyvät omat tavat ja tottumukset. (Sääkslahti & Numminen 2007, 70.)

3.2 Sensitiivisyys

Vauvan kehityksen kannalta vanhemman sensitiivisyys on keskeisessä asemassa vauvan viestittäessä tarpeitaan sekä kommunikoidessaan vanhemman kanssa. Sensitiivisyydellä tarkoitetaan vanhemman kykyä tunnistaa lapsen tarpeet/ viestit ja reagoida niihin mahdollisimman osuvasti, johdonmukaisesti ja oikeaan aikaan. (Sinkkonen 2004, 1866; Pajulo 2004, 2543; Kivijärvi 2003, 252.) Vanhemman sensitiivisyys on kyky hyödyntää lapsen käyttäytymisestä syntyvää informaatiota siten, että vanhempi voi sen pohjalta päätellä lapsen käyttäytymisen taustalla olevaa mielentilaa. (Pajulo 2004, 2543; Kivijärvi 2003, 252.) Sensitiivisyys on avaintekijä turvalliselle kiintymyssuhteelle (Pajulo 2004, 2543; Sinkkonen 2004, 1873).

Sensitiivinen vanhempi osaa vuorovaikutustilanteessa asettaa rajat sekä itselleen että vauvalle. Hän pyrkii ohjaamaan vauvaa kohti sellaisia asioita, joiden kautta vauva kokee osaamista, onnistumista ja oppimista, eikä vaadi vauvalta sellaisten taitojen

hallitsemista tai oppimista, joihin vauva ei ole vielä valmis. (Kivijärvi 2003, 253.) Varhaisessa vuorovaikutuksessa vanhempi hymyilee vauvalle, kun tämä hymyilee, näyttää surulliselta kun vauva itkee ja niin edelleen. Näin vanhempi peilaa vauvalle takaisin tämän tunnetilaa ja käyttäytymistä. Vanhempi voi laajentaa vauvan kokemusta esimerkiksi kuvailemalla ääneen hymyilevälle vauvalle tilannetta tai asiaa, joka on saanut hänet hymyilemään, tai ottamalla itkevän vauvan syliin ja lohduttamalla häntä. (Pajulo 2004, 2544; Kivijärvi 2003, 252-254.) Vanhemman kasvot ovat vauvalle peili: kun vauva katsoo vanhempaa silmiin, hän näkee niissä vanhemman lisäksi oman kokemuksensa. Sensitiivinen vanhempi peilaa lapsen tunnetilaa ja käyttäytymistä hieman liioitellen. (Pajulo 2004, 2544.) Näin lapsi ymmärtää, että vanhempi on vastaanottanut ja ymmärtänyt hänen tunteensa. Vanhemman kyky toimia sensitiivisesti riippuu siitä, miten hän kykenee pohtimaan ja ymmärtämään oman ja lapsensa käyttäytymisen taustalla olevia mielentiloja. (Pajulo 2004, 2545; Kivijärvi 2003, 252-254.) Vauvan toiminta vanhemman sensitiivisen reagoinnin jälkeen kertoo vanhemmalle miten hänen toimintansa on vaikuttanut vauvaan. Vauvan käytös voi vahvistaa vanhemman tunnetta siitä, että hän toimii oikein tulkitessaan vauvan tarpeita ja toteuttaessaan hänen toiveitaan. Vauvasta kehittyy taitava sosiaalinen toimija vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, kun vanhempi toimii sensitiivisesti vauvan kanssa. (Kivijärvi 2003, 254.)

3.3 Vauvan vuorovaikutustaidot ja niiden kehittyminen

Vastasyntynyt vauva on ensi hetkistä alkaen valmis vuorovaikutukseen (Hermanson 2008; Silvén 2010, 54). Toimiva vuorovaikutus edellyttää vastavuoroisuutta, joka kehittyy jo vauvaiässä. Vauvan halu ja taito itsensä ilmaisuun kehittyy vähitellen erilaisissa arjen vuorovaikutustilanteissa. (Silvén 2010, 55.) Varhaisessa vuorovaikutuksessa vanhempi mukautuu vauvan huomion kohteeseen ja tunnetiloihin ja pyrkii kaikin tavoin ymmärtämään vauvan tarpeita (Silvén 2010, 55; Hermanson 2008). Vauva oppii nopeasti vastaamaan aikuisen kontaktiin. Aluksi hän vastaa katseella, myöhemmin ääntelyllä ja hymyllä. (Hermanson 2008.)

Ensimmäisinä kuukausina vauva katselee toisen kasvoja hänelle juteltaessa ja hymyiltäessä tai tarkkailee lelua, jota hänelle näytetään. Yhdessäolon aikana

vastavuoroisuus lisääntyy vähitellen ja vanhempi voi huomata suhteessa tapahtuvaa muutosta. Vauva vastaa jo muutaman kuukauden iässä tutun ihmisen jutteluun ja hymyyn, hymyilemällä takaisin, äännelemällä sekä heiluttamalla innoissaan käsiään ja jalkojaan (Silvén 2010, 55). Vauva on myös oppinut etsimään äidin katsetta imetyksen aikana. Vauvan katse on kutsu vuorovaikutukseen, johon äiti voi vastata hymyllä ja hellyydenosoituksilla. Innokkailla käsien ja jalkojen liikkeillä vauva voi viestiä halua päästä isän syliin. Jos isä osaa lukea näitä vauvan pieniä aloitteita ja toimii niiden mukaisesti, hymisee vauva tyytyväisenä. Kolmen kuukauden ikäinen vauva voi ”jutella” vanhempiensa kanssa. Isän ja äidin keskustellessa keskenään vauva seuraa keskustelua sivusta, mutta hän osallistuu keskusteluun heti huomattessaan tilaisuuden tulleen ja vastaa omalla vuorollaan vanhemman aloitteeseen. (Silvén & Kouvo 2010, 81.) Kolmen-neljän kuukauden iässä vauva tekee yhä useammin itse aloitteita yhdessäolon aikana sekä vastaa omalla vuorollaan. Usein vanhempi kuitenkin pitää yllä vauvan kiinnostusta erilaisin ilmein, äänensävyin ja kosketuksin sekä tarjoamalla tarvittaessa uusia virikkeitä. (Silvén 2010, 55-56.)

Aluksi vanhempi mukautuu vauvan sanattomiin viesteihin tulkitsemalla niitä mielekkäällä tavalla. Vauva oppii vähitellen toistuvien kokemusten myötä seuraamaan katseellaan toisen katseen suuntaan tai sormen osoittamaa kohdetta ja näin kohdentamaan tarkkaavaisuutensa samaan kohteeseen vanhemman kanssa. Vauva oppii yhdessäolon hetkien myötä tekemään aloitteita ja ottamaan vuoroja yhä sujuvammin sekä sovittamaan tunneilmaisunsa toisen tunnetiloihin. Toisen osapuolen toiminnan jäljittelyn ajatellaan tukevan monipuolisesti vauvan sosiaalista kehitystä. (Silvén 2010, 56.)

4 VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS AIVOJEN KEHITTÄMISELLE

Lapsen psyykinen kehitys kumpuaa varhaisen vuorovaikutuksen, emootioiden sekä aivojen kehityksen ja toiminnan muodostamasta kokonaisuudesta, jossa kaikki osatekijät säätelevät ja ohjaavat toisiaan. Varhainen vuorovaikutus ja varhaiset

tunnekokemukset luovat pohjan ihmisen koko myöhemmälle kehitykselle ja ohjaavat aivojen toiminnallista kehitystä. (Mäntymaa, Luoma, Puura & Tamminen 2003, 459.)

4.1 Aivojen toiminnallinen kehitys

Vauvan aivot kehittyvät rakenteellisesti jo raskauden aikana, mutta toiminnallinen järjestäytyminen tapahtuu vasta syntymän jälkeen (Mäntymaa & Puura 2011, 18; Mäntymaa ym. 2003, 459; Gerhardt 2008, 56). Syntymähetkellä hippokampus, ohimolohkon ja etuotsalohkon aivokuori sekä pihtipoimun etuosa ovat kaikki vielä kehittymättömiä ja niiden kasvun ja kehityksen onnistuminen riippuu yksilön saamista kokemuksista, niiden määrästä ja laadusta (Gerhardt 2008, 56). Keskushermostossa esiintyy kahden ensimmäisen elinvuoden aikana dendriittien, aksonien ja synapsien ylituotantoa. Hoivaan ja vanhemman tai hoitavan aikuisen kanssa koettuun vuorovaikutukseen liittyvät kokemukset ohjaavat tiettyjen synapsiyhteyksien muodostumista toiminnallisiksi ja toisten karsiutumista tarpeettomina pois. Elämän alussa koetut runsaat myönteiset kokemukset tuottavat rikkaasti verkostoituneet ja runsain hermoyhteyksin varustetut aivot. (Mäntymaa & Puura 2011, 18-19; Mäntymaa ym. 2003, 459-460; Gerhardt 2008, 56; Jouhki & Markkanen 2007, 8; Glaser 2003; 75.)

4.2 Sosiaalisten aivojen sekä tunteiden kehitys

Vauvoilla ei ole syntyessään tunteiden hallintaan ja sosiaalisiin kykyihin vaadittavaa aivokapasiteettia. Kyvyt ovat olemassa potentiaalisina, mutta eivät vielä toiminnassa. Orbitofrontaalinen aivokuori on olennainen ihmisyyden tekijä ja tämä orbitofrontaalinen aivokuori kehittyy ihmisellä melkein kokonaan vasta syntymän jälkeen. Vauva ei kuitenkaan pysty yksinään kehittämään orbitofrontaalista aivokuorta. Kehitys ei ole siis automaattista vaan vaatii vuorovaikutuskokemuksia. (Gerhardt 2008, 51-52.) Aivojen kehitys on kokemuksesta riippuvaista ja kullekin vauvalle kehittyvät ja rakentuvat aivot ovat tulosta hänen ainutlaatuisista kokemuksistaan ihmisten kanssa (Gerhardt 2008, 51; Mäntymaa & Puura 2011, 19).

Ensimmäisenä vauvoilla kehittyvät korkeimmat aivotoiminnot liittyvät sosiaalisuuteen ja ne kehittyvät vasteena sosiaaliseen kokemukseen. Vauvan aivojen kehityksen kannalta on olennaista yksinkertaisesti pitää häntä sylissä ja nauttia hänestä. Ilman kasvokkaista suhdetta rakastavan aikuisen kanssa, vauvan orbitofrontaalinen aivokuori ei todennäköisesti kehity hyvin. Jos lapselta estetään sosiaaliset suhteet vaiheessa, jolloin orbitofrontaalinen aivokuori normaalisti kehittyy (eli kolme-vuotiaaseen asti), on tällöin hyvin epätodennäköistä pystyä lunastamaan kokonaan saamatta jääneitä sosiaalisia kykyjä tai kehittämään tätä aivojen osaa riittävästi. Tästä todistavat muun muassa Harry Harlowin varhainen tutkimus ensimmäisenä elinvuotena emosta erossa olleista apinoista, jotka menettivät kykynsä luoda suhteita toisiin apinoihin sekä viimeaikaiset tutkimukset Romanian orpokotien lapsista, jotka jätettiin koko päiväksi vuoteeseen ilman mahdollisuutta luoda kiintymyssuhteita aikuisiin ja joille jäi todellinen musta aukko orbitofrontaalisen aivokuoren paikalle. (Gerhardt 2008, 52.)

Vauvan kiinnittäminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen mielihyvän avulla on erittäin tärkeää. Vauvan otsalohkon etuosan aivokuori rakentuu ja hänen kykynsä itsesääteelyyn ja monimutkaiseen vuorovaikutukseen kehittyvät silloin, kun vauvan ja vanhemman suhdetta hallitsevat mielihyvää lisäävät vuorovaikutukset. Tuoksut, kosketus ja ääni ovat ensimmäisiä mielihyvän lähteitä. Rakastavassa sylissä oleminen on suurin kehityksen vauhdittaja. Positiiviset katseet ovat tärkein edistäjä aivojen kasvussa sosiaalisiksi ja tunteella ymmärtäviksi aivoiksi. Katseet ja hymyt auttavat erityisesti pikkuvauvojen aivojen kasvua. Vauvan ja vanhemman väliset rakastavat ja ihastelevat katsekontaktit saavat liikkeelle mielihyvään liittyviä biokemikaaleja, jotka edistävät vauvan sosiaalisten aivojen kasvua. (Gerhardt 2008, 53-56.)

4.3 Puutteellinen tai negatiivinen vuorovaikutus ja aivojen kehitys

Negatiivisten vuorovaikutuskokemusten haitallisesta merkityksestä aivojen kehitykselle ja toiminnalle on saatu tietoa muun muassa eläinkokeiden avulla. On havaittu, että hyvä vuorovaikutus ja hoiva suojaavat sekä estävät haitallisia muutoksia vanhingollisissa tilanteissa. Stressaavissa tilanteissa turvallinen

kiintymyssuhde voi suojata lasta stressiltä vähentämällä kortisolipitoisuuden haitallista kasvua. Jos vauva kärsii pitkäkestoisesta stressistä tai hänen sympaattinen hermostonsa on yliaktiivisuustilassa, voivat ne johtaa aineenvaihdunnan muutoksiin vauvan aivoissa ja aiheuttaa solutuhoja, vähentää eri aivoalueiden välisiä yhteyksiä tai estää niiden syntymistä. Näitä aineenvaihdunnan muutoksia voivat olla kortikosteroidipitoisuuksien suureneminen sekä noradrenaliinin, dopamiinin ja glutamaatin määrän lisääntyminen. (Mäntymaa ym. 2003, 462-463.)

Vauvojen varhaiset vahingolliset kokemukset, kuten heidän kaltoinkohtelunsa tai hoidon laiminlyönti aiheuttavat solutuhoa limbisellä alueella ja vähentävät yhteyksiä aivojen varhaisimmista osista kortikaalisille alueille. Niiden aiheuttaman vaurioiden laatu määräytyy vahingollisten kokemusten ajankohdan mukaan. Ensimmäisen elinvuoden aikana vahingolliset kokemukset johtavat Schoren mukaan manteliumakkeen ja anteriorisen limbisen alueen kehityshäiriöihin. Tästä voi seurata poikkeuksia sosiaalisessa käyttäytymisessä sekä tunnereaktioissa. Toisen ikävuoden aikana häiriöitä taas saattaa syntyä kortikolimbisiin yhteyksiin, joka voi aiheuttaa häiriöitä lapsen kyvyissä osoittaa empatiaa ja kiintyä sekä tunnereaktioiden säätelyssä. (Mäntymaa ym. 2003, 463.)

Masentuneiden äitien imeväis- ja leikki-ikäisillä lapsilla on todettu ahdistavissa tilanteissa ja myös positiivisissa vuorovaikutustilanteissa EEG-muutoksia (Mäntymaa ym. 2003, 463). Vuorovaikutus masentuneen äidin kanssa voi muuttaa lapsen aivotoimintaa pysyvästikin (Mäntymaa ym. 2003, 463; Mäntymaa & Puura 2011, 19). Lasta vaurioittavat kaikkein vaikeimmin kielteiset kokemukset kiintymyssuhteessa hänen vanhempansa tai muun pääasiallisen hoitajansa kanssa (esimerkiksi pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö ja laiminlyönti). (Mäntymaa ym. 2003, 463.)

5 KIINTYMYSSUHDE

Kiintymyssuhdeteoria sai alkunsa brittiläisen psykoanalyttikko ja psykiatri John Bowlbyn (1907-1990) ajatuksista. Yhdysvaltalainen psykologi Mary Ainsworth teki tiivistä yhteistyötä Bowlbyn kanssa ja inspiroitui Bowlbyn ajatuksista. Ainsworth havainnoi äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja kehitti havaintojensa pohjalta vierastilanne-tutkimusasetelman. (Sinkkonen 2003, 92; Hautamäki 2003, 16.) Tätä kautta Ainsworth varmisti samalla Bowlbyn kiintymyssuhdeteorialle paikan modernissa kehityspsykologiassa (Hautamäki 2011, 34; Hautamäki 2003, 16). Mary Ainsworthin havaintojen ja vierastilanne-menetelmän pohjalta on syntynyt erilaisten kiintymyssuhteiden luokittelu. Luokittelussa kiintymyssuhteen muotoja ovat turvallinen, kaksi turvatonta (välttelevä ja ristiriitainen) sekä myöhemmin havaittu jäsentymätön muoto. (Sinkkonen 2004, 1867.) Kahden tasavertaisen tutkijan, John Bowlbyn ja Mary Ainsworthin, työn tuloksena on syntynyt syvälinen teoria kiintymyssuhdeajattelusta (Sinkkonen 2003, 92). Nykyään kiintymyssuhdeteoria on useampien tutkijoiden hyväksymä ja sillä on yhä enemmän merkitystä myös kliinisessä työssä (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 156-157).

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on biologinen tarve muodostaa kiintymyssuhde häntä hoitavaan aikuiseen. Kiintymyssuhde on vauvalle tarpeellinen elämässä selviytymisen kannalta. Vauva ei kykene hoitamaan itseään fyysisesti eikä psyykkisesti. Siksi hän tarvitsee hoitavan aikuisen, joka hoivaa ja antaa virikkeitä, huolehtii puhtaudesta ja ravinnonsaannista. Jo ensimmäisen vuoden aikana vauva harjoittelee perustunteiden, ilon, surun, pelon, suuttumuksen sekä hämmennyksen tunnistamista ja ilmaisemista. Vauva alkaa työstämään perustunteitaan sekä sallimaan niitä itselleen aikuisen reaktioiden mukaan. Vauva alkaa tehdä syysuhde oletuksia maailmasta sen mukaan miten hoivaava aikuinen reagoi häneen. (Karling ym. 2008, 157-158.) Mikäli vauva saa toistuvasti vahvistusta oletuksilleen, hän muodostaa muistijärjestelmää. Muistijärjestelmän avulla hänelle syntyy tietynlainen kiintymyssuhde. Vauva alkaa toimia tekemiensä ei-kielellisten ja tiedostamattomien oletusten mukaisesti. (Karling ym. 2008, 158; Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 36.) Kiintymyssuhteessa lapsi löytää ihmissuhteisiin liittyviä tunteita ja hänelle

muodostuu käsityksiä itsestään sekä muista ihmisistä suhteessa itseen (Karling ym. 2008, 157).

Kiintymyssuhdeteorian voisi ajatella olevan teoria turvallisuudesta. Kiintymyssuhdeprosessissa lapsi kamppailee turvattomuuden kokemuksia vastaan. Kiintymyssuhdeteoriassa turvallisuudella ja turvattomuudella tarkoitetaan ensisijaisesti lapsen psyykkistä kokemusta. Tämä tarkoittaa muun muassa lapsen tunnetta siitä, onko hänellä hyvä olla ja ymmärtävätkö ympärillä olevat ihmiset, mitä hän tarvitsee. (Karling ym. 2008, 158.) John Bowlbyn mukaan lapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuuden tarve sekä pyrkimys pysytellä vaaratilanteissa mahdollisimman lähellä hoivaavaa aikuista (Sinkkonen 2004, 1866). Bowlbyn mukaan kiintymyssuhde on emotionaalisesti merkittävä suhde, jonka ihminen luo turvallisuuden tunteensa takaamiseksi. Varhaisessa ihmissuhteessa ihminen oppii ja hänen muistiinsa tallentuu sisäisiä malleja läheisyydestä, turvasta ja omasta arvosta. Nämä sisäiset mallit ovat suhteellisen pysyviä ja ne ohjaavat lasta uusissa tilanteissa ja kehityshaasteissa. (Belt 2010, 152.)

5.1 Vauvan kiintymyssuhdetyypit

Oman turvallisuudentarpeensa vuoksi vauva kiinnittyy lähimpään saatavilla olevaan aikuiseen. Vauva kiinnittyy aina johonkuhun, koska hänellä on aina lähellä joku aikuinen. Kiinnittyminen voi tapahtua siis myös laiminlyövään, etäiseen tai jopa vihamieliseen aikuiseen ellei parempaa ole saatavilla. (Sinkkonen 2003, 93; Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 24.)

Kiintymyssuhdetyyppi muodostuu ensimmäisen kolmen elinvuoden aikana varsin pysyväksi. Joidenkin tutkijoiden mukaan jo ensimmäinen ikävuosi on hyvin ratkaiseva. Kiintymyssuhdetyyppejä muokkaavat kuitenkin erilaiset kokemukset läpi elämän. (Karling ym. 2008, 158.)

5.1.1 Turvallinen kiintymyssuhde

Turvallinen kiintymyssuhde muodostuu kun lapsi oppii luottamaan, että hänen tarpeisiinsa vastataan. Lapsi kokee itsensä rakastetuksi ja luottaa että aikuinen on tarpeen mukaan läsnä. Kun lapsi kokee, että hän on turvassa, hän uskaltaa näyttää kaikenlaisia tunteitaan ja oppii tätä kautta viestimään avoimesti tarpeistaan ja tunteistaan. Turvallisesti kiintynyt lapsi olettaa, että kasvattaja osaa reagoida hänen tarpeisiinsa johdonmukaisesti. Lapsi myös oivaltaa, että tarpeita ja tunteita kannattaa tuoda esille, koska niitä ymmärretään. Hoitajansa tukemana lapsi uskaltaa suuntautua uusiin virikkeisiin ja tarvittaessa lapsi hakee myös rohkeasti hoivaa. Turvallisesti kiintyneen lapsen vanhempi ymmärtää lapsen tunteita ja yrittää auttaa niiden käsittelyssä. (Karling ym. 2008, 158-159; Vilén ym. 2008, 36-37.)

5.1.2 Turvaton välttelevä kiintymyssuhde

Jos lapsi kokee, että aikuinen ei ole saatavilla tai hän ei muusta syystä osaa reagoida lapsen tunteisiin, lapsi oppii välttelemään tunteiden ja tarpeiden näyttämistä. Näin tapahtuu turvattomassa välttelevässä kiintymyssuhteessa. Vanhempi ei kykene kiireiden, väsymyksen tai ehkä masennuksen takia tarjoamaan lapselle ilmapiiriä, jossa erilaiset tunteet olisivat sallittuja. Vanhempi saattaa myös uskoa, että on oikein olla rohkaisematta lasta ilmaisemaan tunteuksiaan ja samalla toivoa, että lapsi olisi mahdollisimman kiltti, helppo ja järkevä. Vähitellen lapsi oppii kieltämään itseltään tarpeidensa ja tunteidensa ilmaisemisen. Lapsi saattaa hakea aikuisen hyväksyntää olemalla mahdollisimman kiltti ja hymyileväinen tai pysyttelemällä poissa aikuisen silmistä. Lapsi tekee oletuksen, ettei apua kannata pyytää, koska kukaan ei kuitenkaan ymmärrä. Välttelevästi kiintynyt lapsi yrittää kovasti etsiä itsenäisiä keinoja tunteidensa säätelyyn. Joillakin välttelevästi kiintyneillä lapsilla negatiiviset tunteet kuitenkin kasaantuvat niin, että he saattavat ajoittain uhmata ja raivota hyvinkin voimakkaasti. (Karling ym. 2008, 159.)

5.1.3 Turvaton ristiriitainen kiintymyssuhde

Turvattomassa ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi kokee toistuvasti, että häntä hoivaava aikuinen toimii epäjohdonmukaisesti. Aikuinen saattaa toimia epäjohdonmukaisesti esimerkiksi siksi, että hänen oma elämäntilanteensa vaihtelee paljon tai siksi, ettei oikein tiedä, miten olla lapsen kanssa. Jos lapsi esimerkiksi itkee, aikuinen saattaa torua, lahjoa tai vain kylmästi ohittaa lapsen itkun. Toisinaan hän saattaa kuitenkin halailla ja silitellä lasta kovastikin, vaikkei lapsella olisikaan siihen erityistä tarvetta. (Karling ym. 2008, 159.)

Lapsen on vaikea muodostaa kuvaa siitä, millainen hänen pitäisi olla suhteessa toiseen, koska vanhempi ei ole johdonmukainen reaktioissaan. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi yrittää saada tarpeensa kuulluksi korostamalla tunteitaan. Hän kokee, että saadakseen aikuiselta haluamansa, hänen on reagoitava voimakkaasti. Lapsi saattaa esimerkiksi esittää aikuiselle liiallisen positiivisia tunteita tai huutaa niin kauan, että aikuinen reagoi. (Karling ym. 2008, 159.)

5.1.4 Jäsentymätön kiintymyssuhde

Jäsentymättömässä kiintymysmallissa lapsella ei ole minkäänlaista johdonmukaista puolustautumismallia. Jäsentymättömästi kiintyneen lapsen vanhemmat ovat kyvyttömiä toteuttamaan perustavimpia vanhemmuuden tehtäviä, kuten lapsen suojaaminen ja turvallisen perustan luominen, josta käsin lapsi voisi tutkia maailmaa. Jäsentymättömästi kiintyneet lapset ovat peloissaan ja epävarmoja siitä, kuinka tulla toimeen tunteittensa kanssa vaikeissa tilanteissa. (Gerhardt 2008, 40.)

Jäsentymätön kiintymyskäyttäytyminen voi näkyä esimerkiksi lapsen ristiriitaisena toimintojen sarjana, kaavamaisena toistuvina toimintoina tai omituisina asentoina. Jäsentymättömästi kiintyneet vauvat hakevat voimakkaasti vanhempansa läheisyyttä, mutta saattavat kuitenkin kokea ja osoittaa selvää pelkoa vanhempansa kohtaan. (Silvén & Kouvo 2010, 77-78.)

Tällaisissa perheissä esiintyy tavallista useammin esimerkiksi lapsen laiminlyöntiä ja pahoinpitelyä, perheväkivaltaa ja alkoholismia sekä vanhemman vakavaa mielenterveyshäiriötä. Tällaiset vanhemmat toimivat pelokkaasti tai pelottelevasti arjen hoiva- ja vuorovaikutustilanteissa. Tällainen epäsensitiivinen vanhemmuus on ongelmallista, koska vauvat hakevat luonnostaan vanhempansa läheisyyttä kokiessaan olonsa turvattomaksi tai uhatuksi. Vauvan kiintymyksen kohde on tällaisissa tapauksissa samanaikaisesti sekä pelon lähde että ratkaisu pelottavaan tilanteeseen. (Silvén & Kouvo 2010, 78.)

5.2 Kiintymyksen laadun merkitys lapsen kehitykselle

Turvallinen kiintyminen luo parhaan perustan lapsen myöhemmälle kognitiiviselle kehitykselle sekä ympäristöä tutkivalle käyttäytymiselle. Vanhemman lämmin ja sensitiivinen kasvattamistyyli ovat yhteydessä lapsen myönteiseen kehitykseen ja oppimiseen. Kun vanhemmat ovat responsiivia, sensitiivisiä ja rohkaisevia, kehittyy lapsi parhaimmin. Turvallisesti kiintyneet lapset uskaltavat oppia myös uusia asioita. He käyttävät oppimiskapasiteettiaan hyvin ja pärjäävät koulussa kehitystasonsa mukaisesti. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 44-45.)

Välttelevästi kiintyneistä lapsista osa pärjää koulussa ihan hyvin, mutta joistakin voi kehittyä estyneitä ja pelokkaita ja he myös pärjäävät koulussa odotettua huonommin. Riistiriitaisesti kiintyneet lapset ovat usein rauhattomia ja kehittymishäiriöt sekä niihin liittyvät oppimishäiriöt ovat usein tyypillisiä näille lapsille. Turvaton kiinnittyminen saattaa johtaa myös lapsen psyykkiseen ylikuormittumiseen. Tämä johtuu siitä, ettei lapsi voi levätä turvallisessa suhteessa. Tästä johtuva ylivirittyneisyys johtaa hormonierityksen ja aivojen välittäjäaineen epätasapainoon, mikä taas näkyy lapsen impulsiivisuutena, ylivilkkautena ja ärtyneisyytenä. Tällainen valmiustilassa oleva lapsi valitsee itselleen kokoajan jonkin kolmesta puolustuskeinoista, pako, taisteleminen tai paikalleen jähmettyminen. Lopputuloksena on usein aggressiivinen ja käytöshäiriöinen lapsi. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 45.)

Jos vanhempi on tunkeutuva, pakottava tai yliohjaava, vanhemman ja lapsen välinen kiintymys häiriintyy. Tämä voi vaikuttaa kielteisesti lapsen kognitiiviseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Myönteisen kiintymyssuhteen on taas todettu lisäävän lapsen kehitysmotivaatiota. Kaikki lapset tarvitsevat toimivan vuorovaikutuksen vanhemman kanssa kehittyäkseen optimaalisesti. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 45.)

5.3 Vanhemman kiintymys vauvaansa

Vanhempi valmistautuu jo raskausaikana rakastamaan lastaan, kiintymään tähän. Vanhemman ja vauvan välille muodostuu siis kaksi erillistä tunnesidettä. Nämä tunnesiteet ovat yhteydessä toisiinsa, mutta ovat kuitenkin erillisiä. Kiintyminen on kaksisuuntainen prosessi. Bowlbyn kiinnittymisteoriassa käsitellään pääasiassa vain prosessin toista puolta eli lapsen kiinnittymistä aikuiseen. Kiintymyksessä vanhemman ja lapsen tunnesiteellä on eri funktiot. Vauva aktivoi käyttäytymisellään hoivaa ja varmistaa eloonjäämistään. Vanhemman kiintymyksen funktiona puolestaan on hoivata ja suojata lasta. Tähän hoivaan liittyy myös alkuvaiheen kiintymysprosessin rakkausulottuvuus, josta huolehtii aikuinen. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 27-28.)

Vanhempien kiintymysprosessi alkaa jo raskauden aikana. Tällöin vanhemmat valmistautuvat uuteen tehtäväänsä sekä vastaanottamaan vauvaa. Raskaudenaikaisessa prosessissa vanhemmat hyväksyvät uutisen, pohtivat vanhemmuuttaan ja rakentavat mielikuvia tulevasta vauvastaan. Kun äiti tuntee vauvansa liikkeitä, alkaa orastava kiintymys. Raskauden parin viimekuukauden aikana vanhemmat ryhtyvät käytännön valmisteluihin, mielikuvat haalistuvat ja vauva alkaa olla yhä todellisempi ja konkreettisempi vanhemmille. Tällöin vanhemmat valmistautuvat myös synnytykseen. Raskauden aikana vanhemmat kypsyvät vanhemmuuteen. Vanhemmiksi kypsyminen jää kesken, jos vauva syntyy keskosena. Joissakin tapauksissa vanhemmuuteen valmistautumista ei tapahdu ollenkaan tai valmistautuminen on puutteellista. Nämä ovat riskitekijöitä vanhemman ja vauvan välisessä kiintymysprosessissa. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 28-31.)

Vauvan synnyttyä vanhempien on työstettävä unelmien vauvan ja todellisen vauvan eroa ja hyväksyttävä todellinen vauva yksilöllisine piirteineen. Vanhemmat tutkivat uutta vauvaa hyvin tarkkaan ja kokevat ensimmäisiä tapahtumia vauvan kanssa. Vauva osallistuu usein olemalla hyvin valpas. Vauvan ja vanhempien ensikohtaamisia voidaan verrata rakastumiseen. Vauvan syntymän jälkeen äiti ei halua olla erossa vastasyntyneestä vauvastaan, hän ahdistuu erosta. Vanhempien tärkein tehtävä on kokea vauvan tarpeet omia tarpeitaan tärkeämmiksi. Lapsen eloonjääminen siirtyy vanhempien vastuulle. Vanhemmat kokevat uusia voimakkaita tunteita ja ovat valmiita suojelemaan lastaan kaikin keinoin. Vanhempien on sopeuduttava uuteen elämäntilanteeseensa ja annettava aikaa lapselle ja vanhemmuudelle. Vanhemmat organisoivat identiteettiään uudelleen, isänä ja äitinä, lapsen vanhempina. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 31-36.)

6 VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN

6.1 Riittävän hyvä vanhemmuus

Jokainen vanhempi miettii joskus onko hän riittävän hyvä vanhempi. Epävarmuus kuuluu luonnollisena osana vanhemmuuteen. Käymällä läpi ja kyseenalaistamalla omaa vanhemmuuttaan ja kasvatusperiaatteitaan, kykenee vanhempi löytämään itselleen ja omille lapsilleen soveltuvat tavat toimia. Lapsen ja vanhempien yhteinen elämä on arjen jakamista, jossa molemmat antavat ja saavat. Lapsen ja vanhemman välinen suhde ja sen kehittyminen on paras kasvu- ja oppimisprosessi sekä vanhemmalle että lapselle. (Vilén ym. 2006, 102.)

6.2 Vanhemmuuden ja vanhempi-lapsi-suhteen tukeminen

Vanhemmat voivat tarvita tukea erilaisissa tilanteissa, niin tavallisissa arjen tilanteissa kuin kriisitilanteissakin. He saattavat tarvita tietoa kaikista lapsen kehitykseen liittyvistä asioista. Aiemmin tieto liikkui sukupolvelta toiselle, mutta

nykyään tieto ja tuki tulevat hyvin paljon yhteiskunnan tarjoamien palveluiden kautta. (Vilén ym. 2006, 86.)

Vanhemman ja vauvan kiintymyssuhteen tärkeyden vuoksi sen muodostumista vauvan kannalta riittävän hyväksi on tuettava aina ja kaikkialla (Puura & Mäntymaa 2010, 31). Työntekijän on ymmärrettävä vanhemman ja lapsen välille kehittyvää voimakasta kiintymyssuhdetta, jotta hän kykenee tukemaan lapsen ja vanhempien välistä suhdetta (Vilén ym. 2006, 87). Vauvan syntymän jälkeen kiintymyssuhdetta voidaan tukea antamalla rehellistä myönteistä palautetta vauvan ominaisuuksista sekä vauvan kanssa hyvin sujuvista asioista. Tämä vahvistaa vanhempien kokemusta omasta kyvykkyydestään. Vanhempia on hyvä rohkaista viettämään paljon aikaa vauvansa kanssa, ellei vanhemmalla jostain syystä ole voimakkaita kielteisiä tunteita vauvaa kohtaan. Vanhempien kanssa voi yhdessä tarkastella vauvan hoitoon liittyviä pulmia ja löytää niihin ratkaisumalleja. (Puura & Mäntymaa 2010, 32.)

Mikäli on havaittavissa vanhempien uupumusta tai kielteisiä tai vihamielisiä tunteita vauvan hoitoon liittyen, on tärkeää ottaa ne vakavasti ja pohtia tilanteen vaikeutta sekä avuntarvetta. Suurimmalle osalle vanhemmista riittää perustasolla annettu tuki. Vauvan hoidossa ilmenevät vaikeat tai pitkittyneet pulmat tai vanhempi-vauva-vuorovaikutuksessa havaitut puutteet tulee ottaa vakavasti ja ohjata perheet tarvittavien tukitoimenpiteiden ja hoidon piiriin. (Puura & Mäntymaa 2010, 32-33.)

6.3 Hyvä ohjaus

Hyvä ohjaus perustuu yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden huomioimiseen sekä tilannetajuun. Ohjaus on vuorovaikutusta ohjaajan ja ohjattavan välillä. Ohjaustilanteessa käydään keskustelua siitä, mitä ohjattava jo asiasta tietää ja mitä hän haluaisi vielä tietää. Lisäksi keskustellaan siitä, mitä ohjaajalla olisi ohjattavalle annettavaa. Ohjaus ei ole tavallista keskustelua vaan se on suunnitelmallista ja sisältää tiedon antamista, ellei asiakkaalla itsellään ole riittävästi tietopohjaa tilanteen ratkaisemiseksi. Ohjaussuhteessa asiakas ja ohjauksen antaja ovat tasa-arvoisia. (Kynäs ym. 2007, 25-26.) Ohjaajan tulee ottaa ohjauksessa huomioon myös ohjattavan sen hetkinen oppimiskyky ja elämäntilanne sekä ohjaustilanteen luonne.

Toimivassa ohjauksessa asiakkaalla tulisi olla rooli aktiivisena pulman ratkaisijana. Ohjaaja tukee ohjattavaa päätöksenteossa, mutta pidättäytyy kuitenkin esittämästä valmiita ratkaisuja. Ohjaaja opastaa ja neuvoo lisäksi ohjattavaa itsenäiseen tiedonhakuun. (Kyngäs ym. 2007, 25-26.) Asiakkaan oppiminen on jatkuvaa ja kehitys näkyy asiakkaan toiminnassa. Oppimisen tulos voi olla myös yksilön ymmärryksen lisääntyminen. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2001, 95.)

7 VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN KEINOJA

7.1 Arjen vuorovaikutustilanteet

Eläminen vauvan kanssa on jatkuvaa vuorovaikutusta. Vauva tarvitsee päivittäin kokemusta siitä, että vanhempi pysähtyy hänen vierelleen, katsomaan, koskemaan ja olemaan läsnä. Oman tutun vanhemman päivittäinen läsnäolo on välttämätöntä vauvalle. (Salo & Tuomi n.d., 10.) Vuorovaikutustilanteet syntyvät yksinkertaisista ja arkisista puuhista. Tavallisimpia vuorovaikutustilanteita vauvan kanssa ovat vauvan lohduttaminen, nukuttaminen, syöttäminen, pukeminen, kylvettäminen, hellittely ja leikkiminen. (Jouhki & Markkanen 2007, 25; Tamminen 2004, 46.) Vauva tarvitsee sekä rauhallista yhdessäoloa ja lähellä oloa, kuten hellää sylittelyä, heijaamista, paijaamista, puhetta ja laulua että aktiivisempia vuorovaikutustuokioita, kuten hassuttelua, loruttelua, keinuttelua, hyppyttelyä ja laulua. Mistä tahansa arkisesta tilanteesta voi tehdä leikkihetken pysähtymällä vauvan ääreen. (Salo & Tuomi n.d., 10-11.)

Vauvalle katsekontakti ja vanhemman ilmeiden näkeminen on erityisen tärkeää (Salo & Tuomi n.d., 11; Tamminen 2004, 55). Vauvaa on hyvä pitää sellaisessa asennossa, josta hän näkee helposti vanhemman kasvot ja ilmeet. Vuorovaikutustuokioiden aikana vanhemman on hyvä seurata ja tarkistaa vauvan ilmeistä ja reaktioista, miltä vauvasta tuntuu. (Salo & Tuomi n.d., 11.) Myös vanhemman tuttu ääni tuo vauvalle turvallisuutta (Jouhki & Markkanen 2007, 26; Schön 2010, 25). Vauva ei kaipaa

erikoisia harrastuksia vaan oleellisinta on kokemus yhdessä tekemisestä ja yhdessäolosta vanhemman kanssa (Jouhki & Markkanen 2007, 26-27). Jokaiselle vanhempi-vauva-suhteelle muotoutuu omia tapoja ja tottumuksia yhteiselle vuorovaikutukselle ja yhdessäololle.

7.2 Vauvan ruokailu

Syöminen ei ole vauvalle vain ravinnontarpeen tyydyttämistä, vaan sen mielekkyys on syvemmillä lapsen rakastettuna olemisessa. Syömiseen sisältyy myös monia hoivaamiseen liittyviä psykofyysisiä ja emotionaalisia tehtäviä. (Korhonen 1999, 75.) Ruokailu on vauvalle sosiaalinen tapahtuma, jossa saa jutella, nauraa ja leikitellä. Kun vauva oppii yhdistämään oman vanhemman kasvot, tuoksun ja kosketuksen ravinnon tuomaan hyvään oloon, niin vauvan kiintyminen vanhempaan vahvistuu. Ruokailutilanne on parhaimmillaan vastavuoroinen ja nautinnollinen tapahtuma. Imetyksellä ja pulloruokinnalla ei ole todettu olevan eroja kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta. Vauvan syöttämisessä on tärkeää noudattaa vauvan yksilöllisiä tarpeita. Seuraamalla vauvan viestejä jokainen vanhempi voi oppia oman vauvansa rytmin. (Salo & Tuomi n.d., 29.)

7.2.1 Imetys

Äiti ja vauva ovat imetystilanteessa ruumiillisessa yhteydessä keskenään, mikä lisää turvallisuuden tunnetta ja mielihyvän kokemista. (Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2006, 38.) Imetyksessä vauvaa pidetään syliasennossa, kasvot imettäjää kohti. Vauvan kehon asentoa voi tukea hyvän imuotteen saamiseksi. Vauvaa voi aluksi imettää myös makuuasennossa, jos syliasento tuntuu hankalalta. (Salo & Tuomi n.d., 30.) Kun vauva löytää äidin rinnan, äiti havaitsee sen ja auttaa vauvalle nännin suuhun, jonka jälkeen vauva alkaa imeä. Lapsen aktiivinen etsintä voimistaa äidin liikkeitä. Äiti puhuu lapselleen ja tutkii vauvaansa katsein ja kosketuksin. Tällöin tapahtuu äidin ja vauvan samastuminen hajujen, makujen, kosketusten, katseiden, liikkeiden ja rytmin kautta. Tämän avulla äiti alkaa ymmärtää vauvaansa ja itseään äitinä. Samalla vauva alkaa ymmärtää äitiä ja itseään äidin vauvana. Vähitellen vauvasta tulee äidille riittävän todellinen ja toisin päin. (Siltala 2003, 27.) Vauva

alkaa jo parin kuukauden iässä leikkiä rinnalla, ottaa kiinni, päästää irti ja hymyillä välillä äidille. Kun vauva on syönyt mahansa täyteen, tulee äidin antaa aikaa kontaktin syntymiselle. Vauva voi syömisen jälkeen seurustelun lomassa ottaa vielä kiinni rinnasta, vaikkei enää söisikään. (Salo & Tuomi n.d., 30.)

7.2.2 Pulloruokinta

Myös pulloruokinnassa voivat toteutua ruokailutilanteelle tärkeät piirteet, lähellä olo, seurustelu sekä ravinnonsaanti. Pulloruokinnassa vauva tulee laittaa tietoisesti asentoon, jossa hän voi seurata vanhemman kasvoja. Pulloruokinnan toteuttajana on hyvä olla useimmiten vauvan oma vanhempi, johon vauva on kiintynyt. Näin myös pulloruokinnassa toteutuu imetyksessä luontaisesti vanhemman ja vauvan välillä tapahtuva yhteys. Monet vauvat imevät koko pullollisen nopeasti. Vanhemman onkin hyvä pitkittää ruokailuhetkeä sylissä juttelemalla tai vaikka laulamalla. Parin kuukauden iässä vauva voi jo tilaisuuden tullen alkaa leikkiä pullolla samoin kuin rinnalla. On tärkeää luoda pulloruokinnasta rauhallinen tilanne, jossa molemmilla on mahdollisuus seurusteluun. (Salo & Tuomi n.d., 29-30.)

7.3 Kosketus

Kosketuksella on vauvalle aivan erityinen merkitys. Kosketuksella voi osoittaa välittämistä ja rakastamista. Sillä voi innostaa ja lohduttaa. Kosketuksella voi olla myös rauhoittava merkitys tai stressiä poistava vaikutus. Tunto on ihmisen aisteista ehkä voimakkain ja tärkein. Ihon kautta ihminen saa kosketuksen kaikkeen ympärillä olevaan. (Jouhki & Markkanen 2007, 27-28.)

Kun vauvaa kosketellaan, voi vauva sen avulla hahmottaa omaa kehoaan, löytää omat jalkansa ja kätensä (Jouhki & Markkanen 2007, 29). Äidin tai isän sylin turvas-
sa ja lämpimässä vauvan lihakset voivat rentoutua ja hengitys syvetä. Hellän silityk-
sen tai rauhallisen keinutuksen myötä vauvan jännitykset poistuvat. On havaittu, että
vauvan sydämen syke tahdistuu vanhemman sydämen mukaan ja jos vanhempi on
rentoutunut ja tuntee olonsa eheäksi, tulee vauvalle samanlainen olo. Vanhemman

autonominen hermojärjestelmä kommunikoi vauvan hermojärjestelmän kanssa ja rauhoittaa sitä kosketuksen kautta. (Gerhardt 2008, 54.)

Kosketus tukee vauvan puolustusjärjestelmää. Kosketus vaikuttaa myös ravinnon imeytymiseen ja varastointiin. Turvallisessa ihokosketuksessa vauvan energia säästyy olennaiseen, peruselintoimintojen ylläpitämiseen. Kosketus nostaa oksitosiinihormonitasoa, joka saa aikaan kasvuhormonitason nousun. Kosketus on näin siis suorassa yhteydessä vauvan kasvuun ja koko terveyteen. (Rikala 2008, 133.)

7.4 Vuorovaikutustanssi

Vuorovaikutustanssi sopii monille erilaisille perheille ja vanhemmille. Se sopii niin vanhemmille, jotka jo entuudestaan osaavat seurustella vauvansa kanssa ja tulkita vauvansa viestejä sekä rytmiä kuin vanhemmille, jotka ovat toisinaan neuvottomia vauvansa kanssa. Se sopii myös sellaisille isille ja äideille, jotka ovat arkoja vanhemmuutensa kanssa ja joiden oma kehitys ei ole sujunut kolhuitta. (Jouhki & Markkanen 2007, 9-10.) Vuorovaikutustanssi soveltuu parhaiten noin kahdesta kuuden kuukauden ikäiselle vauvalle, mutta toiset vauvat tanssivat aina kahdeksan kuukauden ikään asti (Jouhki & Markkanen 2007, 36, 66).

Vuorovaikutustanssissa vauvan liikkeet ja ajatus ovat yhtä. Liikkeet ovat hapuilevia ja jäsentymättömiä, mutta toistamalla liikesarjaa jäsennetään vauvan liikkeitä ja ajattelua. Kun vauva on oppinut tanssin liikkeet, hän alkaa viedä aikuista tanssiin. Kun aikuinen on vauvan vietävänä ja seuraa liikkeitä, syntyy vuoropuhelu. Vuorovaikutustanssi on vauvan mielestä kiinnostavaa. Vuorovaikutustanssissa vauvalle viestitään monella aistilla yhtä aikaa: hänelle puhutaan, pidetään katsekontakti ja häntä kosketetaan. (Jouhki & Markkanen 2007, 33.)

Vuorovaikutustanssissa on hyvä edetä liikkeestä toiseen aina samassa järjestyksessä ja toistaen kukin liike pari kolme kertaa (Määttänen & Kosonen 2000, 29). Kun vauva osaa viedä koko tanssin sujuvasti, voi vanhempi lisätä uusia liikkeitä sarjan loppuun. Jos vauva ei jostain liikkeestä pidä tai on siihen jo kyllästynyt, voi sen jättää pois. (Määttänen & Kosonen 2000, 29; Jouhki & Markkanen 2007, 37-38.)

Vuorovaikutustanssissa ei yleensä käytetä musiikkia, jotta vauvan omat liikkeet voivat rytmittää vuoropuhelua (Jouhki & Markkanen 2007, 34). Vuorovaikutustanssissa on tärkeää kuunnella vauvan viestejä ja tanssia silloin, kun vauva on hyvällä tuulella. Vuorovaikutustanssin voi liittää muuhun hellittely- ja leikkihetkeen. Tanssituokio kestää muutaman minuutin tai niin kauan kuin se hyvältä tuntuu. (Jouhki & Markkanen 2007, 36.) Tuokion jälkeen on hyvä jäädä vielä hetkeksi kuuntelemaan vauvaa (Jouhki & Markkanen 2007, 65).

Vauvan ja vanhemman välinen vuorovaikutustanssi saa aikaan molemmissa sekä onnistumisen että mielihyvän kokemuksia. Nämä kokemukset lähentävät vauvaa ja vanhempaa toisiinsa ja lujittavat vauvan äärimmäisen tärkeitä varhaisia vuorovaikutussuhteita. Vuorovaikutustanssin avulla vauva voi kokea olevansa tasa-arvoinen kumppani, rakastettu ja ihailtu. (Jouhki & Markkanen 2007, 10.) Vauvalle kuunteleminen tarkoittaa sitä, miten häntä lähestytään, kosketetaan ja miten hänelle puhutaan (Jouhki & Markkanen 2007, 11). Vauva puhuu olemuksellaan ja liikkeillään. Vauvan liikkeitä täytyy kuunnella. Vuorovaikutustanssin avulla vauva voi tuntea tulleen kuulluksi. (Jouhki & Markkanen 2007, 13.)

7.4.1 Liikkeitä vuorovaikutustanssiin

Liikkeet tehdään rauhallisessa ja tasaisessa rytmissä ja toistetaan 5-7 kertaa. Aluksi tanssittaja istuu polvilleen ja asettaa vauvan selälleen omien jalkojensa väliin ja vie peukalot vauvan kämmenille. Halausliikkeessä tanssittaja vie vauvan kädet auki sivuille ja tuo takaisin rinnan päälle ristiin. Hän voi jutella vauvalle samalla. (Jouhki & Markkanen 2007, 49.) Ylös-alas-liikkeessä pidetään peukalot edelleen vauvan kämmenissä. Vauvan käsiä viedään vuorotellen ylös ja alas rytmikkäässä liikkeessä. (Jouhki & Markkanen 2007, 51; Määttänen & Kosonen 2000, 45.) Perhosliikkeessä vauvan kädet viedään alhaalta kyljistä sivukautta alustaa pitkin ylös pään yläpuolelle ja tuodaan yläkautta ilmassa takaisin kylkiin. Peukaloita ei irroteta vauvan kämmenistä missään vaiheessa. (Jouhki & Markkanen 2007, 54.) Poljentaliikkeessä otetaan kiinni vauvan nilkoista. Vauvan jalkoja nostetaan vuorotellen koukkuun vatsan päälle polkuliikettä muistuttavalla tavalla. (Jouhki & Markkanen 2007, 58.)

7.5 Vauvahieronta

Vauvahieronnan ydintarkoituksena on rakkauden tunteen välittäminen vauvalle kosketuksen avulla. Vauvahieronta vilkastuttaa lihasten ja ihon toimintoja sekä vaikuttaa suotuisasti eri elinten toimintoihin vahvistaen niitä. Vauvahieronta ei kuitenkaan ole hoitomuoto, vaikka sen avulla pystytäänkin vahvistamaan vauvan yleiskuntoa. (Rikala 2008, 75.) Vauvahieronnan avulla voidaan lisätä turvallisuuden tunnetta, vakautta ja itseluottamusta antaen rauhaa. Säännöllinen hierontatuokio toimii loistavalla tavalla vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen ylläpitoon ja vuorovaikutus toteutuu hieronnan ohessa ikään kuin huomaamatta. (Rikala 2008, 76.)

Ennen vauvahieronnan aloittamista on tärkeää ottaa huomioon muutama seikka. Vauvan tulee olla kylläinen, huoneen sekä vanhemman käsien lämpimät ja vauvalla pehmeä alusta. (Rikala 2008, 34-35.) Hieronta tapahtuu paljaalle iholle, joten hieronnassa on syytä käyttää reilusti vauvaöljyä, koska sen avulla häviää ihon hieronnassa syntyvä kitka. Pään hieronnassa ei öljyä kuitenkaan käytetä. (Rikala 2008, 36.) Myös vanhemman mielen tulee olla rauhaisa ja hierontatuokiosta tulee luoda rauhallinen. Taustalla voi esimerkiksi soittaa rauhallista musiikkia ja vauvalle voi tuokion aikana jutella tai laulaa. (Rikala 2008, 35.) Vauva tulee asettaa jalat kohti hierojaa. Hieronnassa, kuten muussakin vuorovaikutuksessa, katsekontakti on erittäin tärkeä. (Rikala 2008, 38.) Turvallisuudentunteen luomiseksi ja ylläpitämiseksi jatkuvuus ja johdonmukaisuus ovat äärimmäisen tärkeitä. Siksi hieronnassa on hyvä edetä liikkeestä toiseen aina samassa järjestyksessä ja toistaen samoja liikkeitä aina muutaman kerran. Samoin hieronnassa ihokosketuksen tulee olla jatkuvaa ja vanhemman käsien irrota lapsesta vuorotellen. (Rikala 2008, 39.) Hierontaliikkeitä voi keksiä itsekin lisää. Erittäin tärkeää on kuitenkin muistaa, että hieronta ei koskaan ulotu vauvan sukuelinten alueelle (Rikala 2008, 36). Hierontaan tottuminen voi viedä kummaltakin, sekä vanhemmalta että vauvalta, aikaa ja siihen voi totutella vähitellen (Salo & Tuomi n.d., 32). Kun vauva tottuu hierontaan, nauttii hän tuokioista suunnattomasti.

7.5.1 Liikkeitä vauvahierontaan

Vauvan pää ja kasvot hierotaan ottamalla vauvan pää kämmenien väliin ja hieromalla sormilla kevyesti pyörivin liikkein koko päänahan aluetta (Rikala 2008, 40). Sitten sivellään koko kämmenillä pääläeltä poskia pitkin alas leukaan. Tämän jälkeen sivellään kahdella sormella keskeltä otsaa kohti ohimoja. Lopuksi voi hipsutella etu- ja keskisormilla nenästä poskien yli korviin. (Salo & Tuomi n.d., 32.)

Jalat hierotaan ottamalla vauvan toinen jalka reiden kohdalta käteen reiden sisäpuolelta ja liu'uttamalla kättä lypsämistä muistuttavalla liikkeellä reidestä nilkkaan tehden toisella kädellä samoin reiden ulkopuolelta. Liikettä jatketaan tasaisessa rytmissä käsiä vuorotellen. Sitten otetaan vauvan reidestä kiinni molemmilla käsillä niin, että peukalot kohtaavat reiden alapuolella ja muut sormet reiden yläpuolella ja liu'utetaan kevyesti kiertäen käsillä jalkaa reidestä nilkkaan kiertämisestä ja ruuvaamista muistuttavalla liikkeellä, varoen polviniveltä. (Rikala 2008, 41.)

Seuraavaksi otetaan kiinni vauvan jalkaterästä niin, että peukalot jäävät jalkapohjan puolelle ja jalkapohjaa sivellään rauhallisesti peukaloilla kantapäistä varpasiin (Salo & Tuomi n.d., 32). Sitten otetaan tukeva peukalo-etusormiote vauvan varpaan tyvestä ja pyöritellään molempiin suuntiin muutaman kerran jokaista varvasta isovarpaasta pikkugarpaaseen (Rikala 2008, 42).

Vartalon hieronnassa vedetään kevyesti molemmilla käsillä muutama veto vauvan kylkiä ja jalkojen ulkoreunoja pitkin varpasiin asti (Rikala 2008, 47). Tämän jälkeen asetetaan kämmenet vauvan ylävatsalle poikittain ja liu'utetaan alaspäin. Samoin tehdään toisella kädellä ja liu'utetaan näin käsiä rytmikkäästi vuorotellen. (Rikala 2008, 89.) Sitten asetetaan molemmat peukalot vierekkäin keskelle vauvan vatsaa ja pidetään muilla sormilla vauvan kyljistä. Peukaloita liu'utetaan rauhallisesti navasta kohti kylkiä. (Rikala 2008, 90.)

Käsien hieronnassa otetaan kiinni vauvan kämmenestä ja rentoutetaan käsivarsi heiluttamalla sitä varovasti. Käsivarsi nostetaan ylös ja sivellään hitaasti muutaman kerran kämmenestä kainalokuopan yli. Sitten liu'utetaan kämmeniä lypsävällä

liikkeellä vauvan käsivartta pitkin olkapäästä kämmeneen päin muutaman kerran. (Rikala 2008, 96.) Tämän jälkeen otetaan vauvan käsivarresta kiinni molemmilla käsillä pitäen kädet aivan kiinni toisissaan ja liu'utetaan kevyesti kiertäen käsillä vauvan käsivartta kiertämistä ja ruuvaamista muistuttavalla liikkeellä, varoen kyynärniveltä (Rikala 2008, 97).

Vauvan kämmenet ja sormet hierotaan avaamalla vauvan käsi sivelemällä peukaloilla vauvan kämmentä ranteen keskeltä ylöspäin kohti sormia (Rikala 2008, 97). Sitten pyöritetään vauvan jokaista sormea yksitellen peukalon ja etusormen välissä vauvan peukalosta kohti pikkusormea (Rikala 2008, 98). Lopuksi vauva voidaan kietoa peittoon ja pitää häntä tiukasti lähellä sylissä ja keinuttella seisten heiluriliikettä tehden (Rikala 2008, 112).

7.6 Kenguruhoito

Kenguruhoitossa lapsi asetetaan vaippasillaan vanhemman paljaan rinnan päälle, usein äidin rintojen väliin. Siinä lapsi lepää kippurassa rintaa vasten pää sivulle taipuneena. Kenguruhoitona aikana lapsi ja vanhempi pääsevät emotionaalisesti lähemmäs toisiaan ja lapsi oppii tunnistamaan oman äidin tuoksun, sekä tuntee äidin kosketuksen koko ihollaan. Kenguruhoitossa oleva lapsi kuulee lisäksi vanhemman sydämen äänet sekä kohdusta tutut puheäänit. Näin lapsi saa kehityksen kannalta tärkeitä ja monipuolisia fyysisiä, psyykkisiä ja emotionaalisia kokemuksia. (Korhonen 1999, 166-167.) Kenguruhoitona on hyvä kestää 20–30 minuuttia, mutta siinä voi rentoutua yhdessä niin kauan kuin kummastakin sekä vanhemmasta että vauvasta tuntuu hyvältä (KEVYT Keskosvanhempien yhdistyksen www-sivut 2012).

8 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Leskinen (2008) teki Pro gradu –tutkielman, jossa hän tutki äidin vuorovaikutuksellista käyttäytymistä ja lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taitoja lapsen varhaisen kielellisen ja kognitiivisen kehityksen ennustajina. Tulosten mukaan sekä

äidin vuorovaikutuksellisella sensitiivisyydellä ja ohjauksella että lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidoilla oli yhteyksiä lapsen kielelliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Äidin vuorovaikutustavoista olivat yhteydessä lapsen myöhempään kielelliseen ja kognitiiviseen kehitykseen lapsen huomion uudelleen suuntaaminen ja lapsen toiminnan laajentaminen. Lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidoista yhteydessä olivat sekä kielelliset että toiminnalliset vuorovaikutusaloitteet, koordinaatiot ja jäljittely. Tutkimuksessa havaittiin, että sekä lapsen että äidin vuorovaikutustavoilla oli merkitystä lapsen kielellisiin taitoihin ja kognitiiviseen kehitykseen kolmen vuoden iässä, mutta lapsen oma toiminta oli äidin vuorovaikutuksellista käyttäytymistä vahvempi selittäjä. 3-vuotiaan lapsen kielellistä ja kognitiivista kehitystä selitti sekä lapsen huomion uudelleen suuntaaminen että lapsen toiminnan ylläpitäminen. Kielellistä ja kognitiivista kehitystä kolmen vuoden iässä selittivät myös lapsen käyttämä kielellinen koordinaatio ja vuorovaikutusaloitteet sekä kielellinen ja toiminnallinen jäljittely.

Kyllönen (2007) tutki Pro gradu –tutkielmassaan miten äidin sensitiivisyys varhaisten leikkiuokoiden aikana ennustaa lapsen sosiaalista kognitiota kuuden vuoden iässä. Tulosten mukaan äidin sensitiivisyyden tasolla varhaisten leikkiuokoiden aikana voidaan ennustaa lapsen sosiaalisen kognition myöhempää kehitystasoa. Äidin sensitiivisyyden osa-alueet painottuivat eri tavoin lapsen ollessa 1- ja 2-vuotias. 1-vuotiaan lapsen kanssa äidin emotionaalisen saatavilla olon ja motivointitaidon taso sekä 2-vuotiaan lapsen kanssa älyllisen tuen monipuolisuuden taso ja ajoitus vaikuttivat siihen, mitä lapsi tiesi 6-vuotiaana kommunikaatiosta kuulijan ja puhujan roolissa sekä siitä, miten strategiat ja tehtävän ominaisuudet vaikuttavat kognitiiviseen toimintaan. Lasten sukupuoli ei vaikuttanut äitien sensitiivisyyteen eikä myöskään lapsen sosiaalisen kognition kehitystasoon 6-vuotiaana. Tutkimustulokset tukevat kehitys- ja kasvatopsykologian käsitystä siitä, että pienen lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välisen vuorovaikutuksen laatu on keskeinen sosiaalisen kognition kehityksessä.

Mäntymaa (2006) teki väitöskirjan aiheesta äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus, siihen vaikuttavat tekijät ja sen ennustettavuus. Neljä osavaihetta sisältävä tutkimus osoitti, että puutteet vauvan vuorovaikutuskäyttäytymisessä ennustivat lapsen kroonisia tai toistuvia terveysogelmia kahden ensimmäisen elinvuoden aikana. Äidin

vihamielisyys ja/tai tunkeilevuus näytti ennustavan merkitsevästi eksternalisoivia oireita lapsen käytöksessä kahden vuoden iässä. Äidin mielenterveysongelmat eivät olleet yhteydessä äidin vuorovaikutuskäyttäytymiseen kahden kuukauden ikäisen vauvan kanssa. Äidin käyttäytymiseen vaikutti paljon hänen oma lapsuudenaikainen äitisuhteensa. Mielenterveysogelmaisilla äideillä, joilla oli huono tai etäinen suhde puolisoon oli puutteita vuorovaikutuskäyttäytymisessä. Riski tulla arvioiduksi temperamentiltaan vaikeaksi vauvaksi kasvoi, jos äiti oli tunkeileva tai vauvan vuorovaikutuskäyttäytyminen puutteellista. Vuorovaikutuksessa vauvalla oli tärkeä merkitys aktiivisena osapuolena jo kahden kuukauden iässä.

Heikkilä (2002) esitteli tutkimustaan kiintymyssuhteesta ja lapsen peloista Kasvatus-lehden artikkelissa. Tutkimus osoitti, että suurin osa päiväkotikäisistä lapsista oli turvallisesti kiintyneitä. Turvattomasti kiintyneet kuuluivat alaluokkaan "kontrolloivasti kiintyneet". Turvattomasti kiintyneiden joukossa oli sekä tyttöjä että poikia ja erityis- että verrokkilapsia. Päiväkoti-iässä olevat lapset ilmaisivat paljon separaatioon ja vanhempiin liittyviä pelkoja ja pelkäsivät yleisesti mielikuvitusolentoja, yöpelkoja ja eläimiä. Lisäksi lasten keskuudessa maininta "Ei pelota mikään" oli yleinen. Lapset, jotka olivat turvallisesti kiintyneitä, ilmaisivat tilastollisesti merkitsevästi enemmän yöpelkoja. Merkitsevät erot erityislasten ja verrokkilasten peloissa ilmenivät siten, että vanhempiin ja ikätovereihin liittyviä pelkoja oli erityislapsilla enemmän. Laadullisessa analyysissä erityis- ja verrokkilasten kertomukset erosivat pelkojen kuvailussa loogisuuden, väkivaltaisuuden, positiivisuuden, syyllisyyden sekä mielikuvitusrikkauden ilmaisussa. Lasten kiintymystyylin ja pelkoluokan välillä ei tilastollista merkitsevyyttä löytynyt.

9 PROJEKTIN TOTEUTUS

9.1 Tuotekehitysprojekti

Tämä opinnäytetyö on toteutettu tuotekehitysprojektina ja se sisältää projektille tunnusomaisia piirteitä. Lyhyesti projekti voidaan määritellä työksi, joka tehdään

määritellyn kertaluontoisen tuloksen aikaansaamiseksi (Pelin 2011, 31). Projektille tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa tavoitteellisuus, ainutkertaisuus, muutoksellisuus, alku ja loppu sekä ryhmätyöskentely. Projektilla on selkeät tavoitteet ja kahta samanlaista projektia ei ole, joten se on ainutkertainen. Projektiin kuuluu myös muutoksellisuus, mikä tarkoittaa sitä, että projekti voi kokea paljon muutoksia eri vaiheissa. Muutosten laatu ja koko voi vaihdella. Projekti ei ole jatkuva prosessi vaan sillä on selkeä aloitus ja lopetus. (Ruuska 2001, 10.)

Tuotekehitysprojektilla on lopputulos, joka on sarjavalmistukseen soveltuva tuote. Kun tuotekehitysprojekti on päättynyt, alkaa kyseisen tuotteen valmistus ja käyttö. Tuotekehitysprojektin erityispiirteitä ovat muun muassa aika-arvioiden vaikeus ja luova työtapo. Tuotekehitysprojektin idea syntyy usein suoraan markkinoiden tarpeesta. (Pelin 2011, 33.)

9.2 Projektin kulku

Opinnäytetyön idea nousi syyskuussa 2011 soteekkiharjoittelumme aikana. Soteekissa olimme mukana perhekerhotoiminnassa, jossa pidimme muun muassa vauvahieronnan ohjauksen pienten lasten äideille. Pohdimme mahdollista opinnäytetyön aihetta yhdessä soteekivastaava Heli Lammisen kanssa ja sovimme opinnäytetyöaiheesta syyskuun lopulla 2011. Opinnäytetyösuunnittelukeskustelun kävimme yhdessä Heli Lammisen kanssa 6.10.2011 ja tällöin Soteekki varmisti tilaavansa meiltä kyseisen opinnäytetyön.

Varhainen vuorovaikutus oli ollut jo pitkään mielenkiintomme kohteena ja se oli meille molemmille jo aiheena jonkin verran tuttu. Olemme muun muassa suorittaneet Satakunnan ammattikorkeakoulussa vapaasti valittavan kurssin varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen keväällä 2011. Kiinnostusta ja motivaatiota aiheeseen lisäsi myös mahdollisuus opinnäytetyön kautta olla mukana kehittämässä varhaisen vuorovaikutuksen tukemista käytännössä. Uskoimme hyötyvämmä opinnäytetyön tekemisestä myös jatkoa ajatellen, koska molempien ajatuksena on suuntautua tulevaisuudessa lasten ja perheiden hoitotyöhön.

Aloimme heti aiheenvalinnan jälkeen tutustua aiheeseen tarkemmin ja keräsimme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Aihe-seminaarin pidimme 11.11.2011. Aihe-seminaarin jälkeen opinnäytetyön aihe muokkaantui jonkin verran. Saimme muutosideoita opinnäytetyön ohjaavalta opettajalta ja kävimme aiheesta keskustelua myös Heli Lammisen kanssa marraskuussa 2011. Aihe-seminaarin jälkeen aloitimme opinnäytetyöprojektin suunnitteluvaiheen. Projektisuunnitelma valmistui 29.1.2012. Myös keväällä 2012 olimme yhteydessä Heli Lammiseen opinnäytetyöprojektin tiimoilta. Sopimus opinnäytetyön tekemisestä allekirjoitettiin 10.4.2012.

Opinnäytetyön toteutusvaihe ajoittui helmi-marraskuulle 2012. Keväällä 2012 kirjoitimme opinnäytetyön teoriaosuuksia. Kesä-heinäkuussa 2012 pidimme tauon opinnäytetyöskentelystä molempien työkiireiden vuoksi. Elokuussa 2012 jatkoimme teorioiden kokoamista. Syyskuussa 2012 saimme ohjausta opinnäytetyön ohjaavalta opettajalta ja sovimme opinnäytetyöprojektin päättymisajankohdasta ja raportoinnista. 24.9.2012 kävimme keskustelua Heli Lammisen kanssa ja saimme Soteekilta logot projektin tuotokseen eli varhaisen vuorovaikutuksen oppaaseen. Tämän jälkeen aloitimme oppaan kokoamisen työn teoriaosuuksien pohjalta. Oppaan tekemisen ohessa kokosimme vielä loppuja teoriaosuuksia projektiraporttiin.

Opinnäytetyön raportointiseminaarin pidimme 17.10.2012. Raportointivaiheessa työ oli vielä keskeneräinen ja saimme vielä ohjaavalta opettajalta muutos- ja parannusehdotuksia. Tässä vaiheessa sovimme myös oppaan laadunvarmistuksesta. Raportoinnin jälkeen työstimme sekä oppaan että projektiraportin lopulliseen muotoonsa. Lisäksi teimme Soteekin opiskelijoille tiedotteen tekemästämme oppaasta ja sen käytöstä ja toimitimme sen Soteekkiin perhekerhokansioon. Opinnäytetyö valmistui ja projekti päättyi 13.11.2012.

Taulukko 1 Projektin aikataulu ja eteneminen

9.3 Projektin tuotos

Opinnäytetyöprojektin tuotoksena on pienten lasten vanhemmille suunnattu opas varhaisesta vuorovaikutuksesta. Oppaaseen koottiin tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta, sen merkityksestä ja keinoista. Oppaasta vanhemmat saavat tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen tärkeydestä. Opas tarjoaa vanhemmille konkreettisia vinkkejä, jotka auttavat kehittämään hyvää vuorovaikutusta vanhemman ja vauvan välille. Soteekin opiskelijat jakavat opasta lasten vanhemmille kotiin viemiseksi esimerkiksi perhekerhossa. Tätä opasta opiskelijat voivat hyödyntää myös Soteekin toiminnassa ja apuna vanhempien ohjauksessa.

Tuotoksen teimme kirjamuotoon Word-tekstinkäsittelyohjelmalla A5-kokoiseksi oppaaksi. Sivujen ylä- ja alatunnisteisiin liitimme Soteekin ja Samkin logot. Fontiksi valitsimmeCalibri ja fonttikooksi 11. Kuvina käytimme ClipArt-valikoimasta löytyneitä kuvia. Oppaan alkuun kirjoitimme aiheeseen ja oppaan sisältöön johdattelevan kappaleen vanhemmille. Kirjoitimme oppaaseen varhaisesta vuorovaikutuksesta lyhyesti kertovan kappaleen sekä kappaleen, jossa on kerrottu varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä aivojen kehitykselle. Seuraavissa kappaleissa käsitelimme vanhemman sensitiivisyyttä sekä lapsen ja vanhemman

välisiä kiintymyssuhteita. Oppaan viimeisessä osuudessa käsitelimme erilaisia varhaisen vuorovaikutuksen keinoja ja tähän sisällytimme konkreettisia vinkkejä ja neuvoja, joista osan laitoimme värillisiin laatikoihin esteettisyyden ja helppolukuisuuden vuoksi. Oppaan loppuun kokosimme vuorovaikutushetkiin sopivia runoja ja loruja eri muotosiin ja värisiin tekstikehyksiin.

9.3.1 Oppaan tarkastaminen ja laadunvarmistus

Ruuskan (2001) mukaan laadun arviointikriteerit riippuvat tilanteesta ja asetetuista tavoitteista. Tuotteen laadun arviointi perustuu siihen, miten hyvin tulos vastaa asetettuja tavoitteita. (Ruuska 2001, 157.) Opinnäytetyöntekijöiden ohella vanhemmille suunnatun oppaan tarkastivat ja laadun varmistivat opinnäytetyön ohjaaja, yliopettaja Raija Taavela, lehtori Elina Liimatainen-Yläne sekä opponenti Maria Lampinen.

9.4 Projektin resurssit

Projektin aikana kuluja ei juurikaan ole syntynyt. Vähäiset projektin aikana syntyneet kulut opinnäytetyöntekijät ovat kustantaneet itse. Projektista aiheutuvia kuluja ovat projektin päätyttyä projektin tuotoksen eli oppaan painattaminen. Opas on toimitettu soteekivastaava Heli Lammiselle sähköisessä muodossa ja Soteekki vastaa oppaiden painattamisesta aiheutuvista kustannuksista. Soteekki kustantaa myös opinnäytetyöntekijöille väritulosteet oppaista opinnäytetyöntekijöiden omaan käyttöön.

Aikaa opinnäytetyöprojektityöskentelyyn on varattu opinnäytetyöntekijää kohden 400 tuntia eli yhteensä projektityöskentelyyn aikaa on resursoitu 800 tuntia. Tuntimäärään sisältyy aiheeseen perehtyminen ja materiaalin kerääminen, aihe-seminaarin laatiminen, teoriaosuuksien kirjoittaminen ja kokoaminen, projektisuunnitelman laatiminen, oppaan suunnittelu ja tekeminen, ohjaustunnit, seminaarit, yhteydenpidot Soteekin kanssa sekä projektiraportin kirjoittaminen. Opinnäytetyöntekijät ovat työskennelleet tiiviissä yhteistyössä koko projektin ajan ja molemmat ovat käyttäneet yhtä paljon työtunteja projektin jokaisessa vaiheessa.

10PROJEKTIN ARVIOINTI JA POHDINTA

Tämä opinnäytetyö tehtiin tuotekehitysprojektina Soteekille. Tuotoksena tehtiin varhaista vuorovaikutusta tukeva opas pienten lasten vanhemmille. Projektin tuotos hioutui sekä suunnittelu- että toteutusvaiheessa paljon alkuperäiseen suunnitelmaan nähden. Muutokset tapahtuivat sekä opinnäytetyöntekijöiden että ohjaavan opettajan ja soteekivastaavan ajatusten pohjalta. Lopullinen tuotos vastaa mielestämme parhaiten opinnäytetyölle asetettuja tavoitteita.

Projektin tarkoituksena oli suunnitella ja tuottaa varhaista vuorovaikutusta tukeva opas vanhemmille. Tarkoituksena oli sisältää oppaaseen selkeää ja helposti ymmärrettävää tietoa ja vinkkejä, jotka auttavat kehittämään hyvää vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välille. Opinnäytetyön tavoitteena oli työssä tuotetun oppaan kautta viedä tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä käytäntöön vanhemmille. Projektin tuotos täyttää mielestämme nämä tavoitteet hyvin. Opas sisältää tärkeät tiedot varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä selkeästi, helppolukuisesti ja tiivistetysti. Sen avulla vanhemmat saavat tärkeää tietoa varhaisista kiintymyssuhteista, varhaisesta vuorovaikutuksesta ja niiden merkityksestä lapsen kehitykselle. Oppaasta vanhemmat saavat myös selkeitä ja suoria vinkkejä ja ohjeita varhaisen vuorovaikutuksen toteutukseen vauvansa kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa opas, joka auttaa myös Soteekin opiskelijoita tukemaan vanhempia varhaisessa vuorovaikutuksessa. Opas tarjoaa myös opiskelijoille tärkeää tietoa ja vinkkejä varhaisesta vuorovaikutuksesta. Tätä vanhemmille tuotettua opasta ja sen sisältämää tietoa opiskelijat voivat käyttää työskennellessään vanhempien ja lasten kanssa.

Opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen ja tarpeellinen. Opinnäytetyössä käytettiin luotettavaa ja monipuolista kirjallisuutta. Työssä käytetty lähdemateriaali oli laaja ja se koostui ajankohtaisista, ammatillisista ja tutkimustietoon perustuvista kirjoista, kokoomateoksista, artikkeleista, katsauksista ja tutkimuksista. Useat työssä käytetyt lähteet tukivat toisiaan. Myös opinnäytetyöntekijöillä oli aiempaa tietotaitoa aiheesta muun muassa käydyn varhaisen vuorovaikutuksen kurssin pohjalta.

Projektiin kului aikaa enemmän kuin alunperin suunniteltiin. Projektin aikataulu venyi muutamalla kuukaudella. Aikataulun venymisestä ei kuitenkaan koitunut haittaa. Opinnäytetyöprosessi oli opinnäytetyöntekijöille opettavainen. Opimme paljon uutta aiheeseen liittyen ja mielenkiinto aihetta kohtaan kasvoi entisestään. Uskomme hyötyvämmä myös tulevaisuudessa sekä työ- että yksityiselämässämme kyseisestä opinnäytetyöprojektista.

LÄHTEET

- Belt, R. 2010. Äiti-vauvapsykoterapia: esimerkkinä huumeaustaisten äitien ryhmähoito. Teoksessa M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy, 149-165.
- Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.
- Gerhardt, S. 2008. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. 2. p. Helsinki: Edita.
- Glaser, D. 2003. Lasten pahoinpitelyn ja laiminlyönnin vaikutukset aivoihin – kirjallisuuskatsaus. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 67-114.
- Hautamäki, A. 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 29-69.
- Hautamäki, A. 2003. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13-66.
- Heikkilä, I. 2002. Kiintymyssuhde ja lapsen pelot. Kasvatus 33 (5), 505-517. Viitattu 4.9.2012. <http://blogs.helsinki.fi/jstubb/files/2010/11/Heikkil%C3%A4-2002.pdf>
- Hermanson, E. 2008. Varhainen vuorovaikutus ja itsetunnon kehitys. Duodecim Terveyskirjasto 4.1.2008. Viitattu 18.9.2012. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lok00035
- Ivanoff, P., Risku, A., Kitinoja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Jouhki, T. & Markkanen, R. 2007. Perhosen siivin. Opas vuorovaikutustanssiin. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Kalland, M. & Maliniemi-Piispanen, S. 1999. Vauvan kiikku. Kuvaus kokeilevasta vauvaperhetyöstä. Helsinki: Edita.
- Karling, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2008. Lapsen aika. 11. uud. p. Helsinki: WSOY.
- KEVYT Keskosvanhempien yhdistyksen www-sivut. Viitattu 12.10.2012. <http://www.kevyt.net>
- Kivijärvi, M. 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 252-260.

- Korhonen, A. 1999. Elämän ensitaidot. Erityisvauvan kehityksen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Kyllönen, H. M. 2007. Miten äidin sensitiivisyys varhaisten leikkituokioiden aikana ennustaa lapsen sosiaalista kognitiota kuuden vuoden iässä? Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Psykologian laitos. Viitattu 30.8.2012. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01584.pdf>
- Kyngäs, H., Kääriäinen, M., Poskiparta, M., Johansson, K., Hirvonen, E. & Renfors, T. 2007. Ohjaaminen hoitotyössä. Porvoo: WSOY.
- Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2001. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Leskinen, P. 2008. Äidin vuorovaikutuksellinen käyttäytyminen ja lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidot lapsen varhaisen kielellisen ja kognitiivisen kehityksen ennustajina. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 31.5.2012. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21244/URN_NBN_fi_jyu-200906121726.pdf
- Mäntymaa, M. 2006. Early mother-infant interaction. Determinants and predictivity. Academic dissertation. University of Tampere. Faculty of Medicine. Viitattu 31.5.2012. <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6604-7.pdf>
- Mäntymaa, M., Luoma, I., Puura, K. & Tamminen, T. 2003. Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 119 (6), 459-465. Viitattu 5.9.2012. <http://www.duodecimlehti.fi>
- Mäntymaa, M & Puura, K. 2011. Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 17-27.
- Mäntymaa, M. & Tamminen, T. 1999. Varhainen vuorovaikutus ja lapsen psyykinen kehitys. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 115 (22), 2447-2453. Viitattu 26.9.2012. <http://www.duodecimlehti.fi>
- Määttänen, K. & Kosonen, P. 2000. Tanssitaan vauvani! Iloisia liikuntatuokioita vauvan itsetunnon ja ajattelutaidon perustaksi. 2. p. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Pajulo, M. 2004. Vauvan tunnetila ja sen säätely – Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymyssuhteessa. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 120 (21), 2543-2548. Viitattu 12.9.2012. <http://www.duodecimlehti.fi>
- Pelin, R. 2011. Projektihallinnan käsikirja. 7. uud. p. Helsinki: Projektijohtaminen Oy Risto Pelin.
- Puura, K. & Mäntymaa, M. 2010. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa M. Deufel & E. Montonen (toim.) Onnistunut imetys. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 31-33.

- Puura, K. 2001. Vauvan depressio. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 117 (10), 1115-1121. Viitattu 27.9.2012. <http://www.duodecimlehti.fi>
- Rikala, K. 2008. Koliikkiopas. Vauvan vatsa kuntoon hieronnalla ja ruokavaliolla. Helsinki: Tammi.
- Ruuska, K. 2001. Projekti hallintaan. 4. p. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Salo, S. & Tuomi, K. n.d. Hoivaa ja leiki. Vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologien Kustannus Oy.
- Schulman, M. 2003. Vauvahavainnointi – oppia observoimalla. 2. p. Helsinki: Therapie-säätiö.
- Schön, R. 2010. Läheisen fyysisen hoivan merkitys vauvan hoidossa. Teoksessa M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy, 19-43.
- Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16-43.
- Silvén, M. 2010. Varhainen vuorovaikutus, kognitio ja kielen kehitys: hermostoa kaikki tyynni. Teoksessa M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy, 45-63.
- Silvén, M & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy, 65-89.
- Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 120 (15), 1866-1873. Viitattu 7.4.2012. <http://www.duodecimlehti.fi>
- Sinkkonen, J. 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92-106.
- Sääkslahti, A. & Numminen, P. 2007. Vauvauinti. Helsinki: LK-Kirjat.
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tuekminen. 3. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Silvén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

Opinnäytetyön tekijä: Miira Aho & Mirja Lähdemäki	Opiskelijanumero: 0900060 & 0900070	Aloitusryhmä: HT09P1
Koulutusohjelma: Hoitotyön koulutusohjelma		
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Raija Taavela, raija.taavela@samk.fi, 0447103431, Maamiehenkatu 10 28500 Pori		
Toimeksiantaja, yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Palvelukeskus Soteekki, Porin toimipiste, soteekki.vastaava Heli Lamminen, heli.lamminen@samk.fi, 0447103461, Maamiehenkatu 10 28500 Pori		
Opinnäytetyön nimi: "Varhaisen vuorovaikutuksen keinoja" - opaslehtinen pienten lasten vanhemmille		
Työn etenemisaikataulu: Aiheseminaari 11/2011, Projektisuunnitelma 01/2012, Raportointiseminaari 09/2012 Tarkempi selvitys on sopimuksen liitteenä olevassa hyväksytyssä tutkimus-/projektisuunnitelmassa.		
<p>Vakuutukset. Jos opinnäytetyö tehdään kokonaan tai osittain työsuhteessa palkkaa vastaan, niin toimeksiantajan on laadittava asianmukainen kirjallinen työsuopimus. Työnantaja huolehtii lainmukaisista vakuutuksista, sillä ammattikorkeakoulun vakuutukset eivät kata työsuhteessa tehtävän opinnäytetyön tekijää.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen. Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. Aineiston hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Satakunnan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p> <p>Oikeudet opinnäytetyön tuloksiin. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p> <p>Immateriaalioikeudet. Tekijänoikeus ja muut immateriaalioikeudet opinnäytetyöhön kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Opinnäytetyön tekijä ja toimeksiantaja sopivat erikseen, missä laajuudessa tekijänoikeus tai muut immateriaalioikeudet siirtyvät toimeksiantajalle.</p> <p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu. Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Ammattikorkeakoulu vastaa työn ohjauksesta, seurannasta ja työn riittävästä laatusasta. Ammattikorkeakoulu ei ole taloudellisesti vastuussa työn tuloksista tai aikataulusta. Opinnäytetyön tekijä ei vastaa toimeksiantajalle vahingosta, joka toimeksiantajalle syntyy opinnäytetyön viivästyisestä, ellei erikseen toisin sovita. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana saamansa luottamuksellisen aineiston, kun opinnäytetyö on valmistunut, tai kun osapuolet yhdessä toteavat, että yhteistyöedellytyksiä opinnäytetyön loppuun saattamiseksi ei ole.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö tai sen osia voidaan julkaista myös internetissä sopimalla niistä erikseen. Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opettaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa.</p> <p>Tätä sopimusta on laadittu kolme kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.</p> <p>Satakunnan ammattikorkeakoululla on oikeus käyttää yhteistyöhanketta referenssinä ammattikorkeakoulun työelämäyhteyksistä, mukaan lukien SAMKin yhteistyötietokanta, johon voi tehdä hakuja internetissä. Opinnäytetyöstä näkyvät otsikko, organisaatio ja organisaation yhteyshenkilö. Hanketta voidaan lisäksi hyödyntää ammatillisen korkeakoulutuksen tavoitteita edistävästi esim. opetusmateriaalina tai -metodina edellyttäen, ettei hankkeeseen sisältyneiden tietojen luottamuksellisuutta vaaranneta.</p>		
Päiväys: 10.4.2012		
Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nimike ja nimen selvitys: Soteekki Heli Lamminen Heli Lamminen	Koulutusjohtajan/Toimialajohtajan allekirjoitus ja nimen selvitys: Anneli K.	
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Miira Aho Mirja Lähdemäki		

**VARHAINEN VUOROVAIKUTUS, SEN
MERKITYS JA KEINOT**

-

**AVUKSI HYVÄÄN VUOROVAIKUTUK-
SEEN VAUVAN KANSSA**

2012

Miiariina Aho & Mirja Lähdemäki

Soteekki

SISÄLLYS

VANHEMMILLE.....	4
MITÄ ON VARHAINEN VUOROVAIKUTUS?.....	5
VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS AIVOJEN KEHITTYMISELLE.....	6
Puutteellisen tai negatiivisen vuorovaikutuksen haitat.....	7
VANHEMMAN SENSITIIVISYYS.....	8
KIINTYMYSSUHDE VAUVAN JA VANHEMMAN VÄLILLÄ.....	9
Turvallinen kiintymyssuhde.....	10
Turvaton välttelevä kiintymyssuhde.....	11
Turvaton ristiriitainen kiintymyssuhde.....	11
Jäsentymätön kiintymyssuhde.....	12
MITEN OLEN VUOROVAIKUTUKSESSA VAUVANI KANSSA? – KEINOJA VARHAISEEN VUOROVAIKUTUKSEEN.....	13
Arjen vuorovaikutus- ja hoivatilanteet.....	14
Vauvan ruokailu.....	15
Kosketus.....	16

Kenguruhoito.....	18
Vauvahieronta.....	19
Vuorovaikutustanssi.....	25
Muita keinoja.....	28
RUNOJA JA LORUJA VUOROVAIKUTUSHETKIIN.....	29
AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA	31

VANHEMMILLE

Tutkimusten mukaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitys on vauvalle elintärkeää. Useat viime vuosina saadut tutkimustulokset osoittavat, että vauvan ja häntä hoivaavien aikuisten välinen vuorovaikutus ja heidän väliset kiintymyssuhteensa ovat yhteydessä vauvan aivojen kehitykseen. Lapsen kehityksen turvaamisen kannalta keskeistä on lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen vaaliminen ja hoitaminen. Ongelmat, puutteet ja laiminlyönti varhaisessa vuorovaikutuksessa, hoivassa sekä varhaisissa kiintymyssuhteissa puolestaan vaikuttavat epäsuotuisasti aivojen kehitykseen ja ovat yhteydessä lapsen myöhempään sosiaalisiin ja tunne-elämän ongelmiin.

Tämä opas on tarkoitettu kaikille vanhemmille. Se sisältää tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä. Opas tarjoaa vinkkejä ja tukea vuorovaikutukseen vauvan kanssa. Oppaassa on esitelty erilaisia keinoja ja tapoja, jotka auttavat kehittämään hyvää vuorovaikutusta sinun ja vauvasi

välille. Jokainen vanhempi voi ratkaisevalla tavalla vaikuttaa vauvansa monipuoliseen ja hyvään kasvuun ja kehitykseen tarjoamalla hyviä vuorovaikutushetkiä.

MITÄ ON VARHAINEN VUOROVAIKUTUS?

Varhainen vuorovaikutus on vastavuoroista vuorovaikutusta lasta säännöllisesti hoitavan aikuisen ja vauvan välillä. Se toteutuu lähinnä normaaleissa arjen hoiva- ja vuorovaikutustilanteissa, kuten ruokailutilanteessa, nukuttamisessa, lohduttamisessa, vaippojen vaihdossa, leikkiessä ja kylvettämässä. Se koostuu normaaleista asioista, kuten ilmeistä ja eleistä, juttelusta, kosketuksesta ja yhdessä vietetyistä hetkistä.

Vuorovaikutusta vauvan kanssa voi edistää tai lisätä myös esimerkiksi vuorovaikutustanssin, vauvahieronnan tai kenguruhoiton keinoin. Tärkeintä varhaisessa vuorovaikutuksessa

on, että vauva tuntee olevansa rakastettu ja kokee, että häntä ymmärretään ja hänen tarpeensa huomioidaan.

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS AIVOJEN KEHITTÄMISELLE

Varhainen vuorovaikutus ja varhaiset tunnekokemukset luovat pohjan ihmisen koko myöhemmälle kehitykselle ja ohjaavat aivojen toiminnallista kehitystä. Monet vauvan aivojen osista kehittyvät ja muovautuvat vasta syntymän jälkeen varhaisten vuorovaikutuskokemusten kautta. Vauva tarvitsee vuorovaikutusta vanhemman kanssa kehittääkseen tunteiden hallintaa ja ilmaisemista sekä oppiakseen sosiaalisia taitoja.

Positiiviset varhaiset vuorovaikutuskokemukset ovat perusta terveen itsetunnon rakentumiseksi. Vauvan aivojen kehitys on riippuvaista varhaisista vuorovaikutuskokemuksista ja vauvalle kehittyvät aivot ovat tulosta näistä ainutlaatuisista kokemuksista. Vauvan vuorovaikutustaidot ja itsesäätelykyky kehittyvät silloin, kun vauvan ja vanhemman suhdetta hallitsevat mielihyvää lisäävät vuorovaikutukset. Näitä mielihyvää aiheuttavia asioita ovat esimerkiksi tuoksut, kosketus, ääni, rakastava syli, positiiviset katset ja hymyt. Elämän alussa koetut runsaat myönteiset kokemukset tuottavat monipuolisesti kehittyneet ja terveet aivot.

Puutteellisen tai negatiivisen vuorovaikutuksen haitat

Vauvojen varhaiset vahingolliset kokemukset, kuten heidän kaltoinkohtelunsa tai hoidon laiminlyönti aiheuttavat solutuhoa aivoissa ja vähentävät yhteyksiä eri aivoalueiden välillä. Vaurioiden laatu määräytyy vahingollisten kokemusten ajankohdan mukaan. Ensimmäisen elinvuoden aikana koetuista vahingollisista kokemuksista voi seurata poikkeuksia sosiaali-

sessä käyttäytymisessä sekä tunnereaktioissa. Toisen ikävuo-
den vahingolliset kokemukset voivat aiheuttaa häiriötä lapsen
kyvyissä osoittaa empatiaa ja kiintyä sekä tunnereaktioiden
säätelyssä.

Puutteellinen tai negatiivinen vuorovaikutus voi muuttaa lap-
sen aivotoimintaa pysyvästikin. Lasta vaurioittavat kaikkein
vaikeimmin kielteiset kokemukset kiintymyssuhteessa hänen
vanhempansa tai muun pääasiallisen hoitajansa kanssa. Näitä
ovat esimerkiksi pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö ja
laiminlyönti.

VANHEMMAN SENSITIIVISYYS

Vauvan kehityksen kannalta vanhemman sensitiivisyys on
keskeisessä asemassa vauvan viestittäessä tarpeitaan sekä
kommunikoidessaan vanhemman kanssa. Sensitiivisyydellä
tarkoitetaan vanhemman kykyä tunnistaa lapsensa tarpeet/
viestit ja reagoida niihin mahdollisimman osuvasti, johdonmu-
kaisesti ja oikeaan aikaan. Sensitiivisyys on kyky hyödyntää

lapsen käyttäytymisestä syntyvää informaatiota siten, että vanhempi voi sen pohjalta päätellä lapsen käyttäytymisen taustalla olevaa mielentilaa, onko vauva esimerkiksi iloinen, surullinen, väsynyt tai nälkäinen.

KIINTYMYSSUHDE VAUVAN JA VANHEMMAN VÄLILLÄ

Vauvan ja vanhemman välille muodostuu kiintymyssuhde, joka on ensiarvoisen tärkeä

vauvalle elämässä selviytymisen kannalta. Oman turvallisuudentarpeensa vuoksi vauva kiinnittyy aina johonkukin. Kiinnittyminen voi tapahtua siis myös laiminlyövään, etäiseen tai jopa vihamieliseen aikuiseen ellei parempaa ole saatavilla.

Kiinnittymiskäyttäytymisellään vauva aktivoi hoivaa ja varmistaa eloonjäämistään. Vanhemman kiintymys ilmenee haluna hoivata, suojata ja rakastaa vauvaansa. Kiintymyssuhteen

muotoja ovat turvallinen, kaksi turvatonta (välttelevä ja ristiriitainen) sekä jäsentymätön muoto. Kiintymyssuhdeteoriassa turvallisuudella ja turvattomuudella tarkoitetaan ensisijaisesti lapsen psyykkistä kokemusta.

Turvallinen kiintymyssuhde

- Turvallinen kiintymyssuhde muodostuu, kun lapsi oppii luottamaan, että hänen tarpeisiinsa vastataan.
- Turvallisesti kiintynyt lapsi kokee itsensä rakastetuksi ja luottaa että aikuinen on tarpeen mukaan läsnä.
- Kun lapsi kokee, että hän on turvassa, hän uskaltaa näyttää kaikenlaisia tunteitaan ja oppii viestimään avoimesti tarpeistaan ja tunteistaan.
- Turvallinen kiintymyssuhde luo parhaan perustan lapsen kehitykselle ja oppimiselle.

Turvaton välttelevä kiintymyssuhde

- Jos lapsi kokee, että aikuinen ei ole saatavilla tai hän ei muusta syystä osaa reagoida lapsen tunteisiin, lapsi oppii välttelemään tunteiden ja tarpeiden näyttämistä.
- Turvattomassa välttelevässä kiintymyssuhteessa vanhempi ei kykene kiireiden, väsymyksen tai ehkä masennuksen takia tarjoamaan lapselle ilmapiiriä, jossa erilaiset tunteet olisivat sallittuja.
- Vähitellen lapsi oppii kieltämään itseltään tarpeidensa ja tunteidensa ilmaisemisen.

Turvaton ristiriitainen kiintymyssuhde

- Turvattomassa ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi kokee toistuvasti, että häntä hoivaava aikuinen toimii epäjohtonmukaisesti.
- Jos lapsi esimerkiksi itkee, aikuinen saattaa torua, lahjoa tai vain kylmästi ohittaa lapsen itkun. Toisinaan

hän saattaa kuitenkin halailla ja silitellä lasta kovastikin, vaikei lapsella olisikaan siihen erityistä tarvetta.

- Turvattomassa ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsen on vaikea muodostaa kuvaa siitä, millainen hänen pitäisi olla suhteessa toiseen.

Jäsentymätön kiintymyssuhde

- Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa vanhemmat ovat kyvyttömiä toteuttamaan perustavimpia vanhemmuuden tehtäviä, kuten lapsen suojaaminen ja turvallisen perustan luominen, josta käsin lapsi voisi tutkia maailmaa.
- Jäsentymättömästi kiintyneet lapset ovat peloissaan ja epävarmoja siitä, kuinka tulla toimeen tunteittensa kanssa vaikeissa tilanteissa.
- Vanhemmat toimivat pelokkaasti tai pelottelevasti arjen hoiva- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Vauvan kiintymyksen kohde on tällaisissa tapauksissa samanaikaisesti sekä pelon lähde että ratkaisu pelottavaan tilanteeseen.

MITEN OLEN VUOROVAIKUTUKSESSA VAUVANI KANSSA? – KEINOJA VARHAISEEN VUOROVAIKUTUKSEEN

Vauva tarvitsee päivittäin kokemusta siitä, että vanhempi pysähtyy hänen vierelleen, katsomaan, koskemaan ja olemaan läsnä. Oman tutun vanhemman päivittäinen läsnäolo on välttämätöntä vauvalle. Kaikessa vuorovaikutuksessa vauvan kanssa korostuvat kosketus, läheisyys, ilo ja leikkisyys.

Vauva ei kaipaa erikoisia harrastuksia vaan oleellisinta on kokemus yhdessä tekemisestä ja yhdessäolosta vanhemman kanssa. On monia tapoja ja tilanteita, miten ja missä voi toteuttaa varhaista vuorovaikutusta sekä viettää yhteisiä hetkiä vauvan kanssa. Jokaiselle vanhempi-vauva-suhteelle muotoutuu omia tapoja ja tottumuksia yhteiselle vuorovaikutukselle ja yhdessäololle.

Arjen vuorovaikutus- ja hoivatilanteet

- Arjen vuorovaikutustilanteet syntyvät yksinkertaisissa ja arkisissa puuhissa, kuten nukuttamisessa, syöttämisessä, lohduttamisessa, pukemisessa, kylvettämässä, hellittelyssä ja leikkimisessä.
- Vauva tarvitsee sekä rauhallista yhdessäoloa ja lähellä oloa, kuten hellää sylittelyä, heijaamista, paijaamista, puhetta ja laulua että aktiivisempia vuorovaikutustuokioita, kuten hassuttelua, loruttelua, keinuttelua, hyppyttelyä ja laulua. Mistä tahansa arkisesta tilanteesta voi tehdä leikkihetken pysähtymällä vauvan ääreen.
- Vauvalle katsekontakti ja vanhemman ilmeiden näkeminen on erityisen tärkeää. Vauvaa on hyvä pitää sellaisessa asennossa, josta hän näkee helposti vanhemman kasvot ja ilmeet.
- Vanhemman tuttu ääni tuo turvallisuutta. Vaikka vauva ei ymmärrä vielä sanoja, hän hyötyy ja nauttii hänelle juttelusta.

- Vuorovaikutustuokioiden aikana vanhemman on hyvä seurata ja tarkistaa vauvan ilmeistä ja reaktioista, mitä vauvasta tuntuu.

Vauvan ruokailu

- Ruokailu on vauvalle sosiaalinen tapahtuma, jossa saa jutella, nauraa ja leikitellä. Vauva alkaa jo parin kuukauden iässä leikkiä rinnalla tai pullolla, ottaa kiinni, päästää irti ja hymyillä välillä syöttäjälle.
- Kun vauva oppii yhdistämään oman vanhemman kasvon, tuoksun ja kosketuksen ravinnon tuomaan hyvään oloon, niin vauvan kiintyminen vanhempaan vahvistuu. Imetyksellä ja pulloruokinnalla ei ole todettu olevan eroja kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta.
- Ruokailutilanteen tärkeitä piirteitä ovat ravinnon saannin lisäksi lähellä olo, katsekontakti sekä seurus-

telu. Vauvan syömisen jälkeen vauva ja vanhempi voivat jatkaa seurusteluhetkeä.

- Imetystilanteessa äiti ja vauva ovat luontaisesti ruumiillisessa yhteydessä keskenään, mikä lisää turvallisuuden tunnetta ja mielihyvän kokemista. Imetyksessä vauvaa pidetään syliasennossa, kasvot imettäjää kohti. Vauvan kehon asentoa voi tukea hyvän imuotteen saamiseksi.
- Myös pulloruokinnassa voivat toteutua ruokailutilanteelle tärkeitä piirteet. Pulloruokinnassa vauva tulee laittaa tietoisesti asentoon, jossa hän voi seurata vanhemman kasvoja. Pulloruokinnan toteuttajana on hyvä olla useimmiten vauvan oma vanhempi, johon vauva on kiintynyt.

Kosketus

- Kosketuksella on erityinen merkitys. Kosketuksella voi osoittaa välittämistä ja rakastamista. Sillä voi innostaa ja

lohduttaa. Kosketuksella voi olla myös rauhoittava merkitys tai stressiä poistava vaikutus.

- Kosketus on myös tärkein keino vauvan rauhoittamisessa. Lämmin kosketus luo vauvalle rauhan ja hyvinvoinnin tunteen.
- Kosketus tukee myös vauvan puolustusjärjestelmää. Kosketus vaikuttaa myös ravinnon imeytymiseen ja varastointiin. Turvallisessa ihokosketuksessa vauvan energia säästyy olennaiseen, peruselintoimintojen ylläpitämiseen.
- Vauvan kanssa vuorovaikutuksessa ollessa ja leikkiesä mukana on hyvin paljon kosketusta ja hoivaa, kuten silittelyä, hieromista, sylittelyä, rasvaamista, hiusten harjaamista ja kantamista.
- Kun vauvaa kosketetaan, voi vauva sen avulla hahmottaa omaa kehoaan.
- Kosketus on suorassa yhteydessä vauvan kasvuun ja koko terveyteen.

Kenguruhoito

- Laita vauva vaippasillaan paljaan rintakehäsi päälle niin, että vauva lepää kippurassa pää sivulle taipuneena rintaasi vasten. Pidä vauvaa pystysuorassa asennossa.
- Huolehdi, että molemmilla on lämmin. Voitte kääriytyä esimerkiksi lämpimään peittoon tai vaatteeseen.
- Kenguruhoito on hyvä kestä 20–30 minuuttia, mutta voitte rentoutua yhdessä niin kauan kuin kummastakin tuntuu hyvältä.

- Kenguruhoitossa lapsi ja vanhempi pääsevät emotionaalisesti lähemmäs toisiaan ja lapsi oppii tunnistamaan oman vanhemman tuoksun, sekä tuntee vanhemman kosketuksen koko ihollaan. Lapsi kuulee lisäksi vanhemman sydämen äänet sekä kohdusta tutut puheäännet.
- Kenguruhoitossa oleva lapsi saa kehityksen kannalta tärkeitä ja monipuolisia fyysisiä, psyykkisiä ja emotionaalisia kokemuksia.

Vauvahieronta

- Vauvahieronnin ydintarkoituksena on rakkauden tunteen välittäminen vauvalle kosketuksen avulla.
- Vauvahieronta vilkastuttaa lihasten ja ihon toimintoja sekä vaikuttaa suotuisasti eri elinten toimintoihin vahvistaen niitä. Vauvahieronnin avulla voidaan lisätä turvallisuuden tunnetta, vakautta ja itseluottamusta antaen rauhaa.
- Säännöllinen hierontatuokio toimii loistavalla tavalla vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen ylläpitoon.

Ennen vauvahieronnän aloittamista:

- Vauvan tulee olla kylläinen, huoneen sekä vanhemman käsien lämpimät ja vauvalla pehmeä alusta.
- Hieronta tapahtuu paljaalle iholle, joten hieronnassa on syytä käyttää reilusti vauvaöljyä, koska sen avulla häviää ihon hieronnassa syntyvä kitka. Pään hieronnassa ei öljyä kuitenkaan käytetä.
- Vanhemman mielen tulee olla rauhaista ja hieronta-tuokiosta tulee luoda rauhallinen. Taustalla voi esimerkiksi soittaa rauhallista musiikkia ja vauvalle voi tuokion aikana jutella tai laulaa.
- Vauva tulee asettaa jalat kohti hierojaa. Hieronnassa, kuten muussakin vuorovaikutuksessa, katsekontakti on erittäin tärkeä.
- Turvallisuudentunteen luomiseksi ja ylläpitämiseksi jatkuvuus ja johdonmukaisuus ovat äärimmäisen tärkeitä. Siksi hieronnassa on hyvä edetä liikkeestä toiseen aina samassa järjestyksessä ja toistaen samoja liikkeitä aina muutaman kerran. Samoin hieronnassa

ihokosketuksen tulee olla jatkuvaa ja vanhemman käsien irrota lapsesta vuorotellen.

- Hierontaan tottuminen voi viedä aikaa ja siihen voi totutella vähitellen. Kun vauva tottuu hierontaan, nauttii hän tuokioista suunnattomasti.
- Seuraavissa laatikoissa on vinkkejä sinulle ja vauvallesi vauvahieronnan toteutukseen. Hierontaliikkeitä voi keksiä itsekin lisää. Erittäin tärkeää on kuitenkin muistaa, että hieronta ei koskaan ulotu vauvan sukuelinten alueelle.

Pää ja kasvat:

- Ota vauvan pää kämmeniesi väliin ja hiero sormilla kevyesti pyörivin liikkein koko päänahan aluetta, varo kuitenkin aukileita.
- Sitten sivele koko kämmenillä päälaelta poskia pitkin alas leukaan.
- Sivele kahdella sormella keskeltä otsaa kohti ohimoja.
- Hipsuttele vielä etu- ja keskisormilla nenästä poskien yli korviin.

Jalat:

- Ota vauvan toinen jalka reiden kohdalta käteesi reiden sisäpuolelta. Liu'uta kättäsi lypsämistä muistuttavalla liikkeellä reidestä nilkkaan ja tee toisella kädelläsi samoin reiden ulkopuolelta. Jatka liikettä tasaisessa rytmissä käsiä vuorotellen.
- Sitten ota vauvan reidestä kiinni molemmilla käsillä niin, että peukalot kohtaavat reiden alapuolella ja muut sormet reiden yläpuolella. Liu'uta kevyesti kiertäen käsilläsi jalkaa reidestä nilkkaan kiertämistä ja ruuvaamista muistuttavalla liikkeellä. Varo polviniveltä.
- Toista sama toiselle jalalle.

Jalkapohjat ja varpaat:

- Ota kiinni vauvan jalkaterästä niin, että peukalosi jää jalkapohjan puolelle.
- Sivele jalkapohjaa rauhallisesti peukaloilla kantapäistä varpasiin.
- Sitten ota tukeva peukalo-etusormiote vauvan varpaan tyvestä ja pyörittele molempiin suuntiin muutaman kerran jokaista varvasta isovarpaasta pikkubarpaaseen.
- Toista sama toiselle jalalle.

Vartalo:

- Vedä kevyesti molemmilla käsilläsi muutama veto vauvan kylkiä ja jalkojen ulkoreunoja pitkän varpasiin asti.
- Aseta kämmenesi vauvan ylävatsalle poikittain ja liu'uta alaspäin. Tee samoin toisella kädellä ja liu'uta käsiä rytmikkäästi vuorotellen.
- Sitten aseta molemmat peukalosi vierekkäin keskelle vauvan vatsaa ja pidä muilla sormilla vauvan kyljistä. Liu'uta peukaloita rauhallisesti navasta kohti kylkiä.

Kädet:

- Ota kiinni vauvan kämmenestä ja rentouta käsivarsi heiluttamalla sitä varovasti.
- Nosta käsivarsi ylös ja sivele hitaasti muutama kerran kämmenestä kainalokuopan yli.
- Sitten liu'uta kämmeniäsi lypsävällä liikkeellä vauvan käsivartta olkapäästä kämmeneen päin muutama kerran.
- Sitten ota vauvan käsivarresta kiinni molemmilla käsillä pitäen kätesi aivan kiinni toisisa. Liu'uta kevyesti kiertäen käsilläsi vauvan käsivartta kiertämistä ja ruuvaamista muistuttavalla liikkeellä. Varo kyynärniveltä.
- Toista sama toiselle kädelle.

Kämmenet ja sormet:

- Avaa vauvan käsi sivelemällä peukaloillasi vauvan kämmentä ranteen keskeltä ylöspäin kohti sormia.
- Sitten pyöritä vauvan jokaista sormea yksitellen peukalosi ja etusormesi välissä vauvan peukalosta kohti pikkusormea.
- Toista sama toiselle kädelle.

Loppukeinutus:

- Kiedo vauva peittoon ja pidä häntä tiukasti lähellä sylissäsi ja keinuttele seisten heiluriliikettä tehden.

Vuorovaikutustanssi

- Vuorovaikutustanssi soveltuu parhaiten noinkahdesta kuuden kuukauden ikäiselle vauvalle, mutta toiset vauvat tanssivat aina kahdeksan kuukauden ikään asti.
- Vauvan ja vanhemman välinen vuorovaikutustanssi saa aikaan molemmissa sekä onnistumisen että mielihyvän kokemuksia. Nämä kokemukset lähentävät vauvaa ja vanhempaa toisiinsa ja lujittavat vauvan varhaisia vuorovaikutussuhteita.
- Vuorovaikutustanssissa vauvalle viestitään monella aistilla yhtä aikaa: hänelle puhutaan, pidetään katsekontakti ja häntä kosketetaan.
- Vuorovaikutustanssissa on hyvä edetä liikkeestä toiseen aina samassa järjestyksessä ja toistaen kukin liike pari kolme kertaa.
- Kun vauva on oppinut tanssin liikkeet, hän alkaa viedä aikuista tanssiin. Kun vauva osaa viedä koko tanssin sujuvasti, voi vanhempi lisätä uusia liikkeitä sarjan

loppuun. Jos vauva ei jostain liikkeestä pidä tai on siihen jo kyllästynyt, voi sen jättää pois.

- Vuorovaikutustanssissa ei yleensä käytetä musiikkia, jotta vauvan omat liikkeet voivat rytmittää vuoropuhelua.
- Vuorovaikutustanssissa on tärkeää kuunnella vauvan viestejä ja tanssia silloin, kun vauva on hyvällä tuulella.
- Vuorovaikutustanssin voi liittää muuhun hellittely- ja leikkihetkeen. Tanssituokio kestää muutaman minuutin tai niin kauan kuin se hyvältä tuntuu. Tuokion jälkeen on hyvä jäädä vielä hetkeksi kuuntelemaan vauvaa.
- Seuraavissa laatikoissa on vinkkejä sinulle ja vauvallesi vuorovaikutustanssin toteutukseen.

Halaus:

- Istu polvilleen ja aseta vauva selälleen jalat omien jalkojesi väliin ja vie peukalosi vauvan kämmenille.
- Vie vauvan kädet auki sivuille ja tuo takaisin rinnan päälle ristiin. Juttele vauvalle samalla.
- Tee liikkeet rauhallisessa ja tasaisessa rytmissä ja toista liike 5-7 kertaa.

Ylös-alas:

- Pidä peukalot vauvan kämmenissä.
- Vie vauvan molempia käsiä vuorotellen ylös ja alas rytmikkäässä liikkeessä.
- Toista liike selkeästi 5-7 kertaa.

Perhonen:

- Pidä peukalot vauvan kämmenissä.
- Vie vauvan kädet alhaalta kyljistä sivukautta alustaa pitkin ylös pään yläpuolelle ja tuo yläkautta ilmassa takaisin kylkiin.
- Älä irrota peukaloitasi vauvan kämmenistä missään vaiheessa.
- Toista liike 5-7 kertaa tasaisessa rytmissä.

Poljenta:

- Ota kiinni vauvan nilkoista.
- Nosta vauvan jalat vuorotellen koukkuunvatsan päälle polkuliikettä muistuttavalla tavalla.
- Toista liike 5-7 kertaa.

Muita keinoja

- Nykyään on tarjolla myös monenmoista järjestettyä vuorovaikutusta tukevaa vauvatoimintaa kodin ulkopuolella. Järjestäjänä voi olla esimerkiksi kunta, seurakunnat, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, työväen opistot tai erilaiset yksityiset seurat.
- Näitä voivat olla esimerkiksi vauvauinti tai vauvojen värikylpy. Lisätietoa näistä ja muista voit löytää muun muassa internetistä.

RUNOJA JA LORUJA VUOROVAIKUTUSHETKIIN

*Mistä on pienet tytöt tehty,
mistä on pienet tytöt tehty?
Sokerista, kukkasista,
inkivääristä, kanelista;
Niistä on pienet tytöt tehty!*

*Siu siu suukkonen
pikkulinnun suukkonen
noken hellä hipaisu,
siukkusiiven sipaisu.
siu siu suukkonen!*

*Kis kis kissanpoika!
Kissa tanssii jäällä
sukat, kengät
kainalossa,
hieno paita päällä.*

*Mistä on pienet pojat tehty?
Mistä on pienet pojat tehty?
Etanoista, sammakoista,
koiran häntätupsukoista.
Niistä on pienet pojat tehty.*

*Silmä, silmä, nenä suu...poski, poski ja leukaluu,
Käsi, käsi, massu ja napa...jalka, jalka ja varpahat!
Silmä, silmä, nenä ja suu - sinuun äiti/isiä rakastuu!*

*Leivon, leivon Pulla-Lasta
Pulla-Laps' on taikinasta.
Silmät sil' on rusinasta.
Korvat korpun koppurasta.*

*Mansikan kukka ja
pikkuinen sukka,
sammalmatto ja
mustikkakatto.
Pikkuruinen uinahtaa
onnen
pesään makaisaan.*

*Taputa, taputa,
pikku napaa naputa,
töppösillä laputa.
Koputa, koputa
tontun oveen koputa
hepoasi hoputa.
Hop, hop!
Hepo ravaa,
pilvihepo ravaa.
Kap, kap! Kuka avaa
vauvalleni oven?
Tonttu avaa,
keiju avaa,
tuulihepo ravaa.*

*Kissa suihkuun asteli
itsensä se kasteli.
Kuulmakarvat sitten pesi
viiksisistäkin valui vesi.
Siitä nautti kissa kovin
suihkutteli vielä tovin
koko harhaluulon edestä
ettei kissat pitäisi vedestä.*

*Kaikki nämä pikkupossut,
saivat upouudet tossut.
Innoissaan kun
possut on,
rullaavat ne saparon.*

AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Jouhki, T. & Märkkanen, R. 2007. Perhosen siivin. Opas vuorovaikutustanssiin. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Rikala, K. 2008. Koliikkiopas. Vauvan vatsa kuntoon hieronnalla ja ruokavaliolla. Helsinki: Tammi.

Salo, S. & Tuomi, K. Hoivaa ja leiki. Vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologien Kustannus Oy.

Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

*Helliä hetkiä äärellä kehdon,
kauniit muistot tallettakaa.
Huolenpidosta, rakkaudesta,
hän elämäntielle voimaa saa.*

Palvelukeskus Soteekki
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Pori
Hoitotyön opiskelijat
Aho Miiariina & Lähdemäki Mirja
2012. Kuvat: ClipArt

Tekijä ja vuosi	Leskinen, P. 2008.
Työn nimi	Äidin vuorovaikutuksellinen käyttäytyminen ja lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidot lapsen varhaisen kielellisen ja kognitiivisen kehityksen ennustajina. Pro gradu - tutkielma.
Tutkimusmenetelmä ja otos	Tutkimusaineisto kerättiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa kerättiin tietoa lasten esikielellisestä kommunikaatiosta. Toisessa vaiheessa tutkittiin lasten kielellistä ja kognitiivista kehitystasoa, ymmärtävää ja tuottavaa kieltä sekä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Ensimmäisessä vaiheessa käytettiin Ensikartoitus-lomaketta. Tämän lomakkeen avulla kerättiin tietoa lasten esikielellisen kommunikaation kehittymisestä 6 - 24 kuukauden iässä kolmen kuukauden välein. Otos: n=510.
Päätulokset	Tulosten mukaan sekä äidin vuorovaikutuksellisella sensitiivisyydellä ja ohjauksella että lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidoilla oli yhteyksiä lapsen kielelliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Äidin vuorovaikutustavoista olivat yhteydessä lapsen myöhempään kielelliseen ja kognitiiviseen kehitykseen lapsen huomion uudelleen suuntaaminen ja lapsen toiminnan laajentaminen. Lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidoista yhteydessä olivat sekä kielelliset että toiminnalliset vuorovaikutusaloitteet, koordinaatiot ja jäljittely. Tutkimuksessa havaittiin, että sekä lapsen että äidin vuorovaikutustavoilla oli merkitystä lapsen kielellisiin taitoihin ja kognitiiviseen kehitykseen kolmen vuoden iässä, mutta lapsen oma toiminta oli äidin vuorovaikutuksellista käyttäytymistä vahvempi selittäjä. 3-vuotiaan lapsen kielellistä ja kognitiivista kehitystä selitti sekä lapsen huomion uudelleen suuntaaminen että lapsen

	toiminnan ylläpitäminen. Kielellistä ja kognitiivista kehitystä kolmen vuoden iässä selittivät myös lapsen käyttämä kielellinen koordinaatio ja vuorovaikutusaloitteet sekä kielellinen ja toiminnallinen jäljittely.
--	---

Tekijä ja vuosi	Kyllönen, H. M. 2007.
Työn nimi	Miten äidin sensitiivisyys varhaisten leikkituokioiden aikana ennustaa lapsen sosiaalista kognitiota kuuden vuoden iässä? Pro gradu –tutkielma.
Tutkimusmenetelmä ja otos	Äitien sensitiivisyyttä arvioitiin videoiduista yhteisleikkitilanteista 1- ja 2-vuotiaan lapsen kanssa. Äidin sensitiivisyydestä erotettiin neljä osa-alueita, taito motivoida lasta, emotionaalinen saatavilla olo sekä älyllisen tuen ajoitus ja monipuolisuus. Ne arvioitiin Likert-tyyppisillä asteikoilla. Lapset haastateltiin 6-vuotiaana strukturoidulla metakognitiohaastattelurungolla. Haastattelu sisälsi 19 strukturoitua kysymystä koskien neljää erilaista sosiaalisen kognition prosessia. Kysymykset kartoittivat tietämystä neljästä erilaisesta kognitiiviseen toimintaan vaikuttavasta tekijästä. Haastattelutuokiot videoitiin ja analysoitiin myöhemmin. Tutkielman otos on 63 äiti-lapsi -paria. Tutkimukseen osallistuneet äidit ja lapset olivat samoja koko tutkimuksen ajan ja tutkimus toteutettiin lasten ollessa 1-, 2- ja 6-vuotiaita.
Päätulokset	Tulosten mukaan äidin sensitiivisyyden tasolla varhaisten leikkituokioiden aikana voidaan ennustaa lapsen sosiaalisen kognition myöhempää kehitystasoa. Äidin sensitiivisyyden osa-alueet painoutuivat eri tavoin lapsen ollessa 1- ja 2-vuotias. 1-vuotiaan lapsen kanssa äidin emotionaalisen saatavilla olon ja motivointitaidon taso sekä 2-vuotiaan lapsen kanssa älyllisen tuen monipuolisuuden taso ja ajoitus vaikuttivat siihen, mitä lapsi tiesi 6-vuotiaana

	<p>kommunikaatiosta kuulijan ja puhujan roolissa sekä siitä, miten strategiat ja tehtävän ominaisuudet vaikuttavat kognitiiviseen toimintaan. Lasten sukupuoli ei vaikuttanut äitien sensitiivisyyteen eikä myöskään lapsen sosiaalisen kognition kehitystasoon 6-vuotiaana. Tutkimustulokset tukevat kehitys- ja kasvatuspsykologian käsitystä siitä, että pienen lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välisen vuorovaikutuksen laatu on keskeinen sosiaalisen kognition kehityksessä.</p>
--	--

Tekijä ja vuosi	Mäntymaa, M. 2006.
Työn nimi	Early Mother-Infant Interaction. Determinants and Predictivity. Academic dissertation.
Tutkimusmenetelmä ja otos	<p>Tutkimuksessa oli neljä osavaihetta, joista vaiheet I-III arvioivat vauvan osuutta varhaisessa vuorovaikutuksessa ja vaihe IV äidin mielenterveysongelmien ja läheisten ihmissuhteiden vaikutuksia varhaiseen vuorovaikutukseen. Tutkimukseen osallistujat kuuluivat laajemman eurooppalaisen interventiotutkimuksen suomalaisen otokseen. Tiedonkeruussa käytettiin struktuoitua diagnostista haastattelua, kartoitettuja lomakkeita ja videointia. Videomateriaali analysoitiin GRS-menetelmällä. Osatyöt I ja II toteutettiin pitkittäistutkimuksina sekä osatyöt III ja IV poikkileikkaustutkimuksina. Otokset: vaihe I n=120, vaihe II n=50, vaihe III n=124 ja vaihe IV n=131.</p>
Päätulokset	<p>Puutteet vauvan vuorovaikutuskäyttäytymisessä ennustivat lapsen kroonisia tai toistuvia terveysogelmia kahden ensimmäisen elinvuoden aikana. Äidin vihamielisyys ja/tai tunkeilevuus näytti ennustavan merkittävästi eksternalisoivia oireita lapsen käytöksessä kahden vuoden iässä. Äidin mielenterveysongelmat eivät olleet yhteydessä</p>

	<p>äidin vuorovaikutuskäyttäytymiseen kahden kuukauden ikäisen vauvan kanssa. Äidin käyttäytymiseen vaikutti paljon hänen oma lapsuudenaikainen äitisuhteensa. Mielenterveysogelmaisilla äideillä, joilla oli huono tai etäinen suhde puolisoon oli puutteita vuorovaikutuskäyttäytymisessä. Riski tulla arvioiduksi temperamentiltaan vaikeaksi vauvaksi kasvoi, jos äiti oli tunkeileva tai vauvan vuorovaikutuskäyttäytyminen puutteellista. Vuorovaikutuksessa vauvalla oli tärkeä merkitys aktiivisena osapuolena jo kahden kuukauden iässä.</p>
--	---

Tekijä ja vuosi	Heikkilä, I. 2002.
Työn nimi	Kiintymyssuhde ja lapsen pelot. Kasvatus –lehden artikkeli.
Tutkimusmenetelmä ja otos	Tutkimusmenetelminä käytettiin projektiiivista lapselle osoitettua kuva-avusteista teemahaastattelua sekä kyselyä, jossa selvitettiin lasten kiintymyssuhdetta. Kysely osoitettiin lapsen toiselle vanhemmalle lapsen peloista. Tutkimusaineistoa käsiteltiin sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Tutkimuksessa oli mukana kaksi erityislasten ja kaksi verrokkilasten ryhmää. Erityisryhmän lapset olivat sosiaalisista ja emotionaalisisista vaikeuksista kärsiviä lapsia.
Päätulokset	Tutkimus osoitti, että suurin osa päiväkotii-ikäisistä lapsista oli turvallisesti kiintyneitä. Turvattomasti kiintyneet kuuluivat alaluokkaan “kontrolloivasti kiintyneet”. Turvattomasti kiintyneiden joukossa oli sekä tyttöjä että poikia ja erityis- että verrokkilapsia. Päiväkoti-iässä olevat lapset ilmaisivat paljon separaatioon ja vanhempiin liittyviä pelkoja ja pelkäsivät yleisesti mielikuvitusolentoja, yöpelkoja ja eläimiä. Lisäksi lasten keskuudessa maininta “Ei pelota mikään” oli yleinen. Lapset, jotka olivat

	<p>turvallisesti kiintyneitä, ilmaisivat tilastollisesti merkitsevästi enemmän yöpelkoja. Merkitsevät erot erityislusten ja verrokkilusten peloissa ilmenivät siten, että vanhempiin ja ikätovereihin liittyviä pelkoja oli erityislapsilla enemmän. Laadullisessa analyysissä erityis- ja verrokkilusten kertomukset erosivat pelkojen kuvailussa loogisuuden, väkivaltaisuu­den, positiivisuuden, syyllisyyden sekä mielikuvitusrikkau­den ilmaisussa. Lasten kiintymystyylin ja pelkoluokan välillä ei tilastollista merkitsevyyttä löytynyt.</p>
--	--

Perhekerhon vetäjille:

OPAS ”VARHAINEN VUOROVAIKUTUS, SEN MERKITYS JA KEINOT – AVUKSI HYVÄÄN VUOROVAIKUTUKSEEN VAUVAN KANSSA”

- Olemme tehneet opinnäytetyönämme oppaan varhaisesta vuorovaikutuksesta.
- Opas on tarkoitettu **pienen lasten vanhemmille Soteekin kautta jaettavaksi**.
- Opas tarjoaa vanhemmille tietoa ja vinkkejä varhaisesta vuorovaikutuksesta, sen keinoista sekä siitä, miten he voivat lisätä tai kehittää varhaista vuorovaikutusta vauvansa kanssa.
- Opas auttaa myös Soteekin opiskelijoita tukemaan vanhempia varhaisessa vuorovaikutuksessa. Opas sisältää mm. loruja ja runoja sekä konkreettisia ohjeita esimerkiksi vauvahieronnan ja vuorovaikutustanssin toteutukseen, joita opiskelijat voivat hyödyntää perhekerhon toiminnassa.

OPPAAT:

- Opas on Heli Lammisella Word-tiedostona ja Soteekki painattaa oppaita lisää aina tarvittaessa.